

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ BİLİM DALI

**Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul
Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bengü TÜRKOĞLU

Dudugül TEMEL

Konya 2018

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	DUDUGÜL TEMEL
	Numarası	128302021018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İLKÖĞRETİM/ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Dudugül TEMEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Duduğlu TEMEL
	Numarası	128302021018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Okul Öncesi Eğitim
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Bengül TÜRKÖĞLU
Tezin Adı	Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ^{Yerleşim Y. Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Ç. Sosyal Becerilerine Etkisi} başlıklı bu çalışma 15.../03.../2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Dr. Öğr. Üy. Bengül TÜRKÖĞLU Danışman

Doc. Dr. Sema SOYDAN

Dr. Öğr. Üy. Beyhan Nazlı KOÇBAŞKAL FİD

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Birey doğduğu andan itibaren ailesiyle ve daha sonra çevresindeki insanlarla iletişim ve etkileşim halindedir. İletişimin olumlu ya da olumsuz olması bireylerin ilerleyen dönemdeki sosyal becerilerini etkilemektedir. Bu nedenle araştırmada, anne ve baba tutumlarının çocukların sosyal becerilerine etkileri incelenmiştir.

Tezimin her aşamasında karşılaştığım her zorlukta bana rehberlik eden, değerli düşüncelerini, zamanlarını ve ilgilerini benimle paylaşan, sevgili anneme, babama, kardeşime, ağabeylerime ve eşime en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Çalışmalarında yanımda olan, bilgi, öneri ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, akademik anlamda yetişmem için daima değerli katkılarda bulunan hocam Doç. Dr. ZARİFE SEÇER' e saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam için çok değerli düşüncelerini benimle paylaşan, her durumda yüzündeki tebessüm hiç eksilmeyen, araştırma sürecimde yoğun çalışmaları arasında bile yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi. Bengü TÜRKÖĞLU' na saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda öneri ve yaptıkları yapıcı eleştirileriyle bana yol gösteren sayın hocalarım Doç. Dr. Sema SOYDAN ve Dr. Öğr. Üyesi. Beyhan Nazlı KOÇBEKER EID' e teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin uygulama aşamasında bana kapılarını açan ve her türlü desteği veren okul öncesi eğitim kurumlarının yöneticilerine ve öğretmenlerine; tezimin istatistik kısmında bana yardımcı olan hocalarıma teşekkür ederim.

Dudugül TEMEL

KONYA, Mart 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların
Sosyal Becerilerine Etkisi

DUDUGÜL TEMEL
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Bengü TÜRKOĞLU

Bu araştırma köy ve kentte yaşayan, anasınıfına devam eden çocukların anne baba tutumlarının ve bazı değişkenlerin sosyal becerilerinde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma Konya ili Kadınhanı ilçesine bağlı köylerde, anasınıfına devam eden yüz kırk köy çocuğu ile Konya ili Karatay ilçesinde anasınıfına devam eden yüz seksen çocuk olmak üzere toplam üç yüz yirmi çocuk üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” , çocuklar ve aileleri ile ilgili bazı bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve anne baba tutumunu belirlemek amacıyla “ Anne- Babalık Stilleri Ve Boyutları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kent merkezindeki çocukların sosyal becerileri üzerinde anne baba tutumlarından demokratik anne tutumunun, çocukların cinsiyetinin, anne eğitim düzeyinin, kardeş sayısının anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Anne baba tutumlarından demokratik baba tutumunun, otoriter anne -baba tutumunun, izin verici anne- baba tutumunun, çocukların yaşının, anne-baba yaşının, anne-baba mesleğinin, baba eğitim düzeyinin çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Köy merkezinde bulunan çocukların sosyal becerilerinde ise; anne baba tutumlarından demokratik anne-baba tutumu, otoriter anne-baba tutumu, izin verici baba tutumunun anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. İzin verici anne

tutumu, çocukların yaşı, cinsiyeti, anne-baba yaşı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği, kardeş sayısı çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Mart 2018, 114 sayfa

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Anne Baba Tutumu, Köy, Kent.

SUMMARY

Effect Of Mother Father Attitudes To Social Skills Of Kindergarten Children
According To Settlements

DUDUGÜL TEMEL

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Danışman:.Dr.Öğr.Üyesi Bengü TÜRKÖĞLU

The purpose of this research is to determine whether mother-father's attitudes and some other variables differ the social skills of kindergarten children living in village and city. Research carried out with three hundreds and twenty children totally, including one hundred and forty of them attending to kindergartens at the villages of Konya province Kadındahı district and one hundred and eighty children from Konya province Karatay district. In this research, "Social Skills Assessment Scale" is used to determine the social skills of children, "Personal Information Form" prepared by the researcher to obtain some information about children and their families, and "Parent Styles and Dimensions Scale" is used to determine the attitudes of parents. As a result of the research; it has been determined that democratic mother attitude, gender, level of education of mother and siblings make a significant difference from the attitudes of the parents on the social skills of the children in the city center. It has been determined that the democratic father's attitude, authoritarian mother-father's attitude, permissive mother-father's attitude, child's age, mother-father's age, mother-father's occupation, father's education level do not make a significant difference on the social skills of children. In the social skills of the children in the village center; It has been determined that democratic mother-father's attitude, authoritarian mother-father's attitude, and permissive father's attitude made a significant difference. There was no significant difference in the social skills of the children with permissive

mother's attitude, children's age, gender, mother-father's age, mother-father's education status, mother-father's occupation and sibling numbers.

March , 2018 114 pages

Key Words: Social skill, Mother Father Attitude, City, Village

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1.1.Köyde ve Kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların cinsiyete göre dağılımları	53
Tablo 3.1.2. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların yaşlarına göre dağılımları	53
Tablo 3.1.3. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin ve babalarının eğitim durumlarına göre dağılımları	54
Tablo 3.1.4. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin ve babalarının yaş durumlarına göre dağılımları.....	55
Tablo 3.1.5. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin meslek durumlarına göre dağılımları.....	56
Tablo 3.1.6. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların babalarının meslek durumlarına göre dağılımları.....	56
Tablo 3.1.7. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların kardeş sayısına göre dağılımları.....	57
Tablo 4.1. Kentte yaşayan okul öncesi çocukların anne baba tutumlarına göre“Sosyal Beceri ”puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları.....	63
Tablo 4.2.Köyde yaşayan okul öncesi çocukların anne baba tutumlarına göre “Sosyal Beceri” puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları.....	64
Tablo 4.3. Köyde ve kentte yaşayan çocukların cinsiyetine göre sosyal beceri puan ortalamaları, T testi sonuçları.....	64
Tablo 4.4. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların yaşlarına göre sosyal beceri puanları arasındaki farklılığa yönelik bulgular.....	65
Tablo 4.5. Kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova testi ve Tukey testi sonuçları.....	66

Tablo 4.6. Köyde yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova testi sonuçları.....	66
Tablo 4.7. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin yaşlarına göre çocukların sosyal beceri puanları, Anova testi sonuçları.....	67
Tablo 4.8. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin mesleklerine göre çocukların sosyal beceri puanları ve Anova testi sonuçları.....	67
Tablo 4.9.Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının eğitim düzeyine göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları.	68
Tablo 4.10. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının yaşlarına göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları	69
Tablo 4.11. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının mesleklerine göre çocukların sosyal beceri puanları ve Anova testi sonuçları.....	69
Tablo 4.12.Kentte yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova ve Tukey testi sonuçları.....	70
Tablo 4.13.Köyde yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları.....	71

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Tez Kabul Formu.....	ii
Önsöz Ve Teşekkür	iii
Özet	iv
Summary	v
Tablolar Listesi.....	vii

BÖLÜM I

1.Giriş.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	3
1.3. Alt Amaçlar	3
1.4. Önem	3
1.5. Sayıtlılar	4
1.6. Sınırlılıklar	4
1.7. Tanımlar	4
1.8. Kısaltmalar	5

BÖLÜM II

2.Araştırmanın Kavramsal Ve Kuramsal Temelleri.....	7
2.1. Okul Öncesi Eğitim.....	7

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi	7
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları	9
2.1.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Çocuğun Gelişimine Katkıları.....	10
2.1.3.1. Psikomotor Gelişim	11
2.1.3.2. Bilişsel Gelişim	11
2.1.3.3. Dil Gelişimi	12
2.1.3.4. Sosyal Duygusal Gelişim	12
2.1.3.5. Özbakım Becerileri	13
2.2. Sosyal Gelişimin Tanımı ve Önemi	13
2.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	14
2.3.1.0-2 Yaşta Sosyal Gelişim.....	15
2.3.2.3-4 Yaşta Sosyal Gelişim.....	17
2.3.3. 5-6 Yaşta Sosyal Gelişim.....	18
2.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Yeri ve Önemi	20
2.4.1. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceri Gelişimi	23
2.4.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	25
2.4.2.1. Cinsiyet	25
2.4.2.2. Aile.....	25
2.4.2.3. Yaş.....	27
2.4.2.4. Akran ilişkileri.....	27

2.4.2.5.Çocuğun Engelli ya da Süreğen Bir Hastalığının Olup Olmaması Durumu.....	28
2.4.2.6. Okul	29
2.4.2.7.Sosyal Kültür ve Çevre.....	30
2.5. Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi	30
2.6.Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları	32
2.6.1.Aşırı Hoşgörülü (İzin Verici) Ebeveyn Tutumu.....	34
2.6.2.Demokratik Ebeveyn Tutumu.....	35
2.6.3.Baskıcı (Otoriter)Ebeveyn Tutumu.....	36
2.6.4.İlgisiz (Kaygısız) Ebeveyn Tutumu.....	37
2.6.5.Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu.....	38
2.6.6.Reddedici Ebeveyn Tutumu.....	40
2.6.7. Tutarsız (Dengesiz) Ebeveyn Tutumu.....	41
2.7.Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	42
2.8.Konu ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	45
2.8.1.Sosyal Beceri İle İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar.....	45
2.8.2.Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar.....	48

BÖLÜM III

3. Araştırma Yöntemi.....	52
3.1. Yöntem	52
3.1.1. Araştırmanın Modeli	52

3.1.2. Evren ve Örneklem Seçimi	52
3.1.3. Veri Toplama Araçları	57
3.1.3.1. Genel Bilgi Formu	57
3.1.3.2. Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği.....	57
3.1.3.3. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği.....	58
3.2. Verilerin Toplanması.....	61
3.3. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi.....	61
3.3.1 Verilerin Değerlendirilmesi.....	62
3.3.2.Verilerin Analizi.....	62
4. BULGULAR	63
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKÇA.....	84
EKLER.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	113

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, amaç ve önem, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem

Anne karnında başlayan gelişim süreci çocuk dünyaya geldiği andan itibaren daha kapsamlı bir şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Çocuk içinde bulunduğu toplumun gelenek, görenek, ahlak gibi toplumsal değerlerini ve davranış biçimlerini benimseyerek, yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmektedir. Sosyalleşme olarak nitelendirilebilen söz konusu süreçte çocuklar benlik gelişimlerinin yanı sıra sosyal rolleri ve becerileri kazanmaktadırlar. Doğuştan getirilen özelliklerin sosyalleşme süreci ile bütünleşmesi sonucunda bireyi diğer bireylerden ayırt eden kişilik özellikleri ortaya çıkmaktadır (Cerrahoğlu, 2002). Bu durumda çocukluk yıllarında edinilen sosyal becerilerin, uzun dönemde çocuğun sosyal-duygusal, bilişsel ve akademik becerilerinin gelişimi üzerinde kalıcı bir etkisi vardır (Holland ve Merrell, 1998; McCellan ve Katz, 1997; Danielson ve Phelps, 2003).

Literatür tarandığında sosyal beceri ile ilgili birçok tanımlara yer verildiği görülmektedir. Sosyal beceriler; Bir insanın diğerleriyle etkileşimde bulunmasını, olumlu tepkiler vermesini sağlayan ve sosyal olarak kabul görmeyen tepkilerden kaçınmasına yardımcı olan, sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır (Gresham ve Elliott, 1987). Bir diğer tanım ise Bernstein'ın (1982) aktardığına göre; Sosyal beceriler, bireyin kişilerarası ilişkilerde hem olumlu hem de olumsuz duygularını, sosyal ödül kaybetme endişesi duymaksızın ifade edebilme becerisi olarak tanımlanmıştır (Akt:Erbay, 2008).

Çocuğun sosyal beceri gelişimini belirleyen etkenlerin başında aile gelmektedir. Aile çocuğun yaşamı boyunca sevme, paylaşma, saygı gösterme, başka bireylerle ilişkilerini belirleme, yaşama yönelik tutumlarının şekillendirme; toplumda kabul gören iyi ve doğru davranışları benimseme ve gösterebilme becerisini kazandığı ilk

ve en uzun süreli, doğal bir sosyal iletişim alanı olma özelliği ile öne çıkmaktadır. Ailenin çocuğa karşı davranışları çocuğun üzerinde yaşam boyunca kalıcı izler bırakmaktadır. Bu izlerin olumlu olabilmesinde öncelikle anne ve baba tutumlarının, eşler arası ilişkilerin ve ebeveynin çocukla iletişiminin sağlıklı olması da önem taşımaktadır (Efe, 2005).

Anne babaların çocuk yetiştirmeye önem vermeye başlamaları ile birlikte çocukların ikinci sosyal ortamı olarak kabul edilen okul öncesi eğitim kurumları değer kazanmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun aileden aldığı eğitimden sonra çocuğun ilk sosyalleşmeye başladığı çevre olarak karşımıza çıkar. Çocuğun bu sürece girmesi ile birlikte okuldaki arkadaşları, öğretmenleri ve anne babasının yardımı ile yaşadığı topluma ve çevreye uyum sağlamaya başlar. Bununla birlikte de okul öncesi kurumları ile aile arasındaki iş birliği artar ve aileler okul öncesi eğitimde daha çok rol oynamaya başlarlar (Olcay, 2008).

Araştırmacılar, bu dönemdeki olumlu ilişkisel unsurları ortaya çıkartmak amacı ile anne-baba davranışlarını ve bunların çocuk gelişimini nasıl ve ne yönde etkilediğini uzun süredir incelemektedir (Kağıtçıbaşı, Sunar ve Bekman, 2001). Araştırmalar ebeveynlerin sosyalleştirme hedeflerinin çocuğun ileride uyumlu bir yetişkin olup olmayacağına oldukça etkili bir faktör olduğunu göstermiştir (Harkness ve Super, 1996). Fakat Ebeveyn biliş ve davranışları üzerine yapılan çalışmalar büyük ölçüde annenin özelliklerine ve etkilerine odaklanmaktadır. Babaların çocuğun sosyalleştirilmesinde önemli role sahip olduğu bilinmekle beraber çocuğun gelişimsel sonuçları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri annelerinki kadar kapsamlı olarak incelenmemiştir (Belsky,1981).

Ayrıca ebeveynlerin sosyalleştirme davranışlarını etkileyen faktörleri inceleyen kültürlerarası çalışmalar, yerleşim yerinin (şehir-kırsal) önemli bir değişken olduğunu da ortaya koymuştur (Kumru, A., Yağmurlu, B. ve Sayıl, M.,2010).

Literatür tarandığında okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerin gelişimleri desteklenmesi gerektiği düşünülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerin öğrencilerine faydalı olması için anne ve babalarının çocuklarına nasıl

davrandıklarını, nasıl bir çevreden geldiğini bilmesi gerekmektedir. Bütün bu sorular ışığında yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisi konusu incelenmek istenmiştir.

1.2-Amaç

Bu araştırmanın genel amacı farklı yerleşim yerlerindeki (kırsal-kentsel) anne baba tutumlarının okul öncesi çocuklarının sosyal becerisine etkisini incelemektir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1.3. Alt Amaçlar

- 1- Kent merkezinde bulunan annelerin tutumlarının okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerine etkisi nelerdir?
- 2- Kent merkezinde bulunan babaların tutumlarının okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerine etkisi nelerdir?
- 3- Köy merkezinde bulunan annelerin tutumlarının okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerine etkisi nelerdir?
- 4- Köy merkezinde bulunan babaların tutumlarının okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerine etkisi nelerdir?
- 5- Ebeveynlerin eğitim durumu, meslekleri, yaşları, kardeş sayısı, çocukların yaşı, cinsiyeti gibi faktörler çocukların sosyal becerilerini etkilemekte midir?

1.4-Önem

Türkiye’de okul öncesi eğitime yapılan vurguyla birlikte bu konuda nitelikli araştırmalar da yapılmaya başlanmıştır. Bunun yanı sıra henüz araştırılmamış konular da vardır. Bu konulardan biri de anne baba tutumlarının okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerine etkisi. Böyle bir araştırma ile toplanacak verilerin özellikle:

- 1- Okul öncesi çocukların sosyal gelişimi ve sosyal beceri eğitimi konusunun üzerinde düşünme, tartışma ve yeni araştırma olanakları yaratacağı,
- 2- Var olan konu hakkında daha gerçekçi değerlendirme yapılacağı,

- 3- Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların sosyal gelişimlerdeki hedefleri gerçekleştirmede öğretmenlere yol gösterebileceği ve
- 4- Okul öncesi çocukların ebeveynlerinin tutumları ile çocukların sosyal becerilerinin analizi çalışmalarında, burada belirlenecek ayrıntılı araştırma yeterliklerinden yararlanılabileceği bir ortam sağlayacağı umulmaktadır.

1.5-Varsayımlar (Sayılıtlar)

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan (sayılıtlardan) hareket edilmektedir.

- 1- Okul öncesi çocukların anne ve babalarının verilen ölçeklere içtenlikle ve yansız cevap verdikleri kabul edilmektedir.
- 2- Araştırmanın değişkenlerini ölçmede kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir oldukları kabul edilmektedir.
- 3- Araştırmada kullanılan ölçeklerin araştırmanın amacına uygun olduğu kabul edilmektedir.

1.6- Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir.

- 1- Araştırma, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı il merkez ve köylerdeki anasınıfına devam eden 48-60 aylık çocukların anne, baba ve öğretmenlerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 2-Araştırmanın verileri “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” ve “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” nin ölçtüğü sonuçlar ile sınırlıdır.

1.7- Tanımlar

Araştırmada kullanılan kavramların tanımları şöyle belirlenmiştir.

Kent: Kendine özgü bir iş-güç biçimi, toplumsal örgütü ve belli bir yerleşik kültürü bulunan çok nüfuslu yerleşmeler olarak tanımlanabilir (Sencer, 1979). Keles'e göre ise nüfusu 10 bin üzerinde olan yerleşim yerleri kent olarak adlandırılmaktadır (Keles, 2008).

Nüfus ölçütü ile ilgili olarak ise, nüfusu 2000'den fazla olan yerleşim yerlerini kent nüfusuna dâhil edilmektedir. Çünkü Köy Kanunu'nun 1. Maddesi, Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir.

(<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf>).

Sosyal Gelişim: Bireyin doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu çevrenin, kültürün değerlerine ve davranışlarına uyum sağlama sürecidir (Uysal, 1996).

Sosyal Beceri: Adından da anlaşıldığı gibi sosyal beceriler birden çok beceriyi kapsamaktadır. Uzmanlar sosyal becerileri kendi bakış açılarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırmışlardır. Merrell (2003), sosyal becerileri: Sosyal işbirliği becerisi, sosyal etkileşim becerisi, sosyal bağımsızlık becerisi olarak sınıflandırırken Riggio (1986), sosyal becerileri: Duygusal ifade, duygusal duyarlılık, duygusal kontrol, sosyal ifade, sosyal duyarlılık ve sosyal kontrol olarak altı alt boyutta sınıflandırmıştır (Akt: Çakıl, 1998). Goldstein, Sprafkin, Gershaw ve Klein (1980) ise sosyal becerileri: Temel sosyal beceriler, ileri sosyal beceriler, duygularla başa çıkma becerileri, saldırganlığa alternatifler geliştirme becerileri, stresle başa çıkma becerileri ve planlama becerileri olmak üzere altı alt kategoride sınıflandırmıştır (Akt: Bacanlı, 1999).

Okul Öncesi Dönem: Okul öncesi dönem çocuğun hızla geliştiği bir dönem olarak düşünülebilir. Yapılan araştırmalar, çocuğun bu yıllarda kazandığı davranışların önemli bir kısmının, yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Şahin, 1998).

1.8- Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

ABSÖ: Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği

BÖLÜM II

Bu bölümde, okul öncesi eğitiminin önemine, okul öncesi eğitimin amacına, bu dönemdeki çocukların sosyal gelişimine, sosyal becerilerini etkileyen faktörlere, anne baba tutumlarına, bu konulara yönelik kuramsal açıklamalara ve bu konuda yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Okul Öncesi Eğitim

2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi

Bir ülkenin var olmasında en önemli etken toplum olarak düşünüldüğünde, toplumu oluşturan bireylerin ne tür niteliklere sahip olduğu önemlidir. Nitelikli insanlar yetiştirmenin en temel yolu ise iyi bir eğitim sürecidir. Eğitim etkinlikleri ne denli nitelikli olursa toplumda o kadar nitelikli olur.

Eğitimin bu denli önemli olduğu insan yaşamında, eğitim etkinliklerine ne kadar erken yaşta başlanırsa gelecekte sağlıklı ve nitelikli toplumların oluşması da o denli muhtemeldir. Yapılan araştırmalara göre; okul öncesi döneme yönelik eğitim programlarının çocuklar ve aileleri üzerinde olumlu etkileri vardır. Çalışmalar, erken çocukluk eğitimi programlarına yapılan yatırımın artırılması üzerine yoğunlaşmaktadır (Myers,1996).

Kurumlarda eğitilmiş kişilerce verilen okulöncesi eğitimin, çocuğun gelişimindeki önemini anlayabilmek için tanımına değinmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitim: 0-72 Ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir (Turaşlı Kuru, 2010).

Ural (1986)'a göre okul öncesi eğitim; mecburi eğitim çağına kadar olan, çocukların zihin, beden, duygu ve sosyal gelişimlerini sistemli bir ortam içinde daha iyi sağlayan, onlara iyi alışkanlıklar ve davranışlar kazandıran, yeteneklerinin gelişmesine yardım eden, ilkokula hazırlayan ve ilköğretim bütünlüğü içinde yer alan eğitim evresidir.

Okul öncesi eğitim çocuğun bütünsel gelişimini en iyi şekilde sağlamayı hedef almaktadır. Bu da çocuklara bilişsel, sosyal, duygusal ve motor beceriler kazandıracak yaşantıları içeren iyi hazırlanmış eğitim programlarıyla mümkün olacaktır. Çocuk bu dönemde tüm yaşantılarını adeta birbirinin üzerine koyarak biriktirir ve bunlar arasında ilişki kurmayı başarır. Ancak bunun başarılması bir yandan olgunlaşmaya, bir yandan verilecek eğitime bağlıdır (Oktay, 2004; Ahmetoğlu, 2009).

Okul öncesi kurumları; çocukları eğitsel ve sağlıklı ortamlarda bir araya getirerek, çocuğun yaşlılarıyla birlikte oyun gruplarına katılma gereksinimini karşılar. Çocuk, kendini ve başkalarını kabul etmeyi, haklarını korumayı ve başkalarının haklarına saygı duymayı, kültür değerlerini özümseyerek uygun davranışları bu ortam içersinde daha kolay kazanır.

Çocuğun kendini bağımsızca ifade edebilmesi ve herkesin de benimseyeceği kendi kurallarını koyması, okul öncesi eğitim ortamında gerçekleştirilebilir (Baykan ve Turla, 1994).

Konu ile ilgili araştırmalardan da anlaşılacağı gibi okul öncesi yıllar, insan hayatının en duyarlı dönemidir. Bu dönem boyunca elde edilen beceriler, yaşamın bundan sonraki dönemlerinde kalıcı izler bıraktığı için okul öncesi eğitime gereken önem verilmelidir. Anne-babalar ve eğitimciler onların her türlü deneyimlerine imkân vermeli, eğitim olanaklarından en iyi şekilde yararlanabilmelerini sağlanmalıdır (Dinçer ve Güneysu, 1995).

2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitimin temel amacı; çocuğun ilkokula başlamadan önce bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan bir bütün olarak gelişmesi için uygun bir eğitimin verilerek çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırmak ve çocukların ilköğretime uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır (Başal, 1998).

Toplumsal ve kültürel açıdan her ülkede okul öncesi eğitime katılımın amaçları farklılık gösterse de okul öncesi eğitimin tüm dünya ülkeleri için evrensel amaçları vardır. Bu evrensel amaçları ünlü eğitimci Mialaret aşağıdaki maddelerle açıklar;

1.Toplumsal Amaçlar:

- Çalışan kadınların çocuklarına bakmak,
- Her çocuğa eğitim sağlamak ve onların bireysel gelişimlerine katkıda bulunmak,
- Çocukların birbirleriyle ve başkalarıyla ilişki içinde bulunmasına, sosyalleşmesine çok önemli katkıda bulunmak.

2.Eğitici Amaçlar:

- Çocuğun duyu organlarını eğitmek,
- Çevreye olan duyarlılığını artırmak.

3.Gelişimsel Amaçlar:

- Çocuğun doğal gelişimini temel alarak gelişimle ilgili tecrübelerine önem vermek (Oktay, 2004).

Türkiye’de okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şu şekilde ifade edilmektedir;

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

2. Onları ilköğretime hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2006).

2.1.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Çocuğun Gelişimine Katkıları

Okul öncesi eğitim dönemi çocuğun gelecek yaşantısında birçok yönden belirleyicidir. Bu dönemde fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimlerin hız oranı aynıdır. Gelişim süreci çocuktan çocuğa farklılık gösterir. Birçok çocuk için bu yıllar evden grup deneyimlerine ilk kez geçiş, ilk kez aile dışında bir deneyim ve yeni bir fiziksel çevre demektir.

Okul öncesi eğitiminde uygulanan tüm etkinlikler gelişim alanlarını destekleyecek nitelikte olmalıdır. Gelişim bir bütündür ve tüm yönleriyle ele alınmalıdır. Gelişim karşılıklı etkileşim içindedir ve bir gelişim alanındaki aksaklıklar tüm gelişim alanlarını etkiler (Erbay, 2008).

Okul öncesi eğitimin çocukların bedensel, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerini desteklemek için gelişimsel görevleri vardır. Çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi için öncelikle sağlıklı bir beslenme programına ihtiyaçları vardır. Kurumda çocuklar bu ihtiyaçlar göz önüne alınarak hazırlanan kahvaltı, öğle yemeği listeleriyle sağlıklı bir gelişimin sürekliliği sağlanır. Kurumlarda yapılan toplu sağlık kontrolleri bedensel gelişimi güvence altına alır ve birçok rahatsızlığın erken teşhis ve tedavisi olanağını sağlar (Oğuzkan ve Oral, 1997).

Okul öncesi eğitim kurularında çocuklara psikomotor, bilişsel, dil, sosyal duygusal , özbakım gelişimlerini destekleyen birçok uyarıcı sunulmaktadır. Bu uyarıcıların etkisi ayrı ayrı incelenmektedir.

2.1.3.1. Psikomotor Gelişim

Oyun ve müzik etkinlikleri çocuğun büyük kas gelişimine destek olan etkinliklerdir. Sınıf dışında oynanan oyunlarda çocuklar bol oksijen alarak güneşten yararlanırlar. Çocukların, bütün bedensel, organik ve fizyolojik işlevleri sağlıklı bir dengeye kavuşur (Sevinç, 2004).

Koşmak, atlamak, tırmanmak, kaymak, sürünmek ihtiyacındadır. Büyük kaslarını, küçük kaslarından daha iyi kullanır. 2-6 yaş arasında çocuğun hareketlerinin sayısında ve niteliğinde bir artma gözlenir (Senemoğlu, 2004).

Sanat etkinliklerinde yapılan yırtma-yapıştırma, oyun hamurlarıyla oynama, vb. etkinlikler çocukların küçük kas gelişimini destekler niteliktedir. Müzikli oyunlarda çocukların hem ritim duygusu gelişir hem de bedensel gelişimine katkıda bulunulur (Erbay,2008).

Çocukların büyük kas gelişimlerine yardım etmek için ise, büyük tahta bloklar, denge tahtaları, lastikler, tırmanma aletleri, toplar, lobutlar vb. kullanılabilir. Böylece çocukların koşma, tırmanma, yakalama, atma, topa vurma, sıçrama, zıplama, dörtnala koşma, dengeli yürüme, hoplama, yaratıcı dans etme gibi davranışlarının, diğer bir deyişle büyük kas-zihin koordinasyonlarının gelişimine yardım edilmiş olur (Senemoğlu, 2004).

2.1.3.2. Bilişsel Gelişim

Senemoğlu ve Genç'in aktardığına göre; yapılan araştırmalar, bir yetişkin ya da başka çocuklarla sistemli olarak çalışan çocuğun bilişsel gelişiminin ve diğer özelliklerinin zenginleştiğini, beslendiğini ve kapasitenin en üst düzeye çıktığını göstermektedir. Çevresel uyarıcılara açık olan okul öncesi dönem çocuğuna kurumlar, gelişmeye açık alanını zenginleştirecek, bilişsel gelişimini destekleyecek zengin uyarıcı ve öğrenme ortamını sağlar (Erbay, 2008).

Çocuklarda bilişsel gelişimi desteklemek ve öğretimi zenginleştirmek için resimli hikâye kitaplarından yararlanabiliriz. Resimli kitaplar, kavramları bağlar, kelimeleri ve fikirleri resmeder ve çocukların teori ve pratik arasında bağlantılar kurmasına

yardımcı olur. Çocuklar resimlerdeki sevimli karakterler yardımıyla kavramları ve olayları zihninde canlandırabilir (Arslan, 2009).

2.1.3.3. Dil Gelişimi

Hikâye okuma, hikaye tamamlama, okunan hikayenin tekrar edilmesi, yeni bir hikaye oluşturmaya teşvik, şiir okuma ve dinleme, günlük olaylar ya da haberler hakkında konuşulması, açık hava oyunları, dil gelişimini destekleyici oyunlar, parmak oyunları, tekerlemeler, inceleme gezileri, dramatik oyunlar, fen ve doğa çalışmaları, kitap resimlerinin veya çocukların kendi yaptıkları resimlerin yorumlanması gibi etkinlikler çocuklarda ifade edici dilin gelişmesini sağlamaktadır (Arslan, 2009).

2.1.3.4. Sosyal Duygusal Gelişim

Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılacak sosyal davranışlar şöyle sıralanabilir (Yaşar, 2008).

- Kurallara uyma
- İş birliği yapma
- Alınan kararlara katılma
- Paylaşma
- Sorumluluk üstlenme

Gün içerisinde yapılan rutin etkinliklerde çocuk grupla iş yapma, sırasını bekleme, kurallara uyma, yardımlaşma gibi alışkanlıkları edinirken, sınıfta yalnızca kendisinin olmadığını, yalnızca kendi duygu ve düşüncelerinin olmadığını, herkesin farklı düşünceleri olabileceğini fark ederek bunları kabul etmesi gerektiğini öğrenir. Tüm bu öğrendikleri çocuğun hoşgörüsünü geliştirir, sabırlı olmayı, farklılıklara saygı duymayı öğrenir. Kısacası yaşam için gerekli olan sosyal becerileri öğrenir ve bu becerilerini okul ortamında geliştirme olanağına sahip olur (Erbay,2008).

2.1.3.5. Özbakım Becerileri

Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılacak temel öz bakım becerileri uyku, yemek, tuvalet ve temizliktir (Arslan, 2009). Çocuğun yaşamındaki disiplinin de temelini oluşturan bu alışkanlıklar, çocuğun gelişmesine paralel olarak yan davranışların kazanılmasına zemin hazırlar (Oktay, 1999).

Çocukların yaşlıları ile birlikte uzman eğitimciler gözetiminde gelişimin hızlı olduğu bu dönemi geçirmeleri gelecek yaşantılarında olumlu sonuçlar vermektedir. Çocuğun öğrenme yeteneklerinde görülen düzensizliklerin nedenlerinin öğrenilmesinde ve bunların düzeltilerek ilköğretime başlamadan giderilmesinde okul öncesi eğitim yardımcı olmaktadır (Wechselberg ve Puyn, 1993).

2.2. Sosyal Gelişimin Tanımı ve Önemi

İnsanı tanımlayan en temel niteliklerinden birisi sosyal bir varlık olmasıdır. İnsanın sosyal bir varlık olması, bir yandan başka insanlarla birlikte yaşaması, diğer yandan doğanın ona verdikleri ile sınırlı kalmayıp, kendinden önce yaşamış insanların oluşturdukları bilgi birikimini, değerleri, kuralları edinmek durumunda olması demektir (Önder, 2004). Birey, içinde yaşadığı toplumun değerlerini öğrenirken, doğumdan ölüme kadar devam edecek bir sosyal gelişim süreci içine girecektir.

Sosyal gelişim doğumdan itibaren başlayan, yaşam boyu devam eden, kişinin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasını ve içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayan bir süreçtir (Arı, 2005).

Daha yaygın bir tanımla, sosyal gelişim, bireyin içinde yaşadığı toplumsal uyaranlarına, grup yaşamının kural ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi; bunun sonucunda da yaşadığı kültürde bulunan diğer kişilerle uyum içinde olma sürecidir. Bu süreç içinde bireyler, yaşamları boyunca bir grubun işlevsel üyeleri olmayı sağlayan değerleri, davranışları ve inançları öğrenirler. Bu öğrenme sürecinde pasif alıcı olmayan birey, sorgulama yaparak, kendisinden istenileni anlamaya çalışır ve buna uygun davranır (Atay,2005).

Başal'a (1998) göre bireyin sosyalleşmesi başlıca üç sosyolojik ilkeye dayanmaktadır:

- Birey sosyal davranışı, toplumun bireyleriyle etkileşim halinde öğrenir.
- Bireyin ne öğreneceğini, içinde yaşadığı toplumun kültürü belirler.
- Bireyin öğrenimi, bir sosyal organizasyona, ancak etkin bir biçimde katılması ile tamamlanır.

Sosyal gelişimin başlangıcı bebekliğin ilk günlerine kadar gitmektedir. Bir bebeğin annesine olan bağımlılığı onun sosyal ilişkilerinin başlangıcıdır. Anne bebeğine sevgi göstererek, dokunarak olumlu bir sosyal gelişimin tohumlarını atmaktadır. Bebeğin anneye olan bağımlılığı, kendi ihtiyaçlarını karşıladığı ölçüde bağımlılığa dönüşmektedir. Çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığında sosyal çevresi genişlemektedir. Özellikle oyun vasıtasıyla yakın çevresindeki yetişkin ve çocuklarla yoğun etkileşime girmektedir. Bu esnada olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok davranış örnekleriyle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda yardımseverlik, işbirliği ve saldırganlık önemli kavramlar haline gelmektedir. Çocuğun bunlardan hangisini benimseyeceği büyük ölçüde içinde yaşadığı çevrede karşılaştığı modellere bağlıdır (Selçuk, 2000).

Sosyal yönden gelişmiş bir birey, içinde yaşadığı toplumun normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösterir. Kendi gereksinimleri ve istekleri ile toplumun istekleri arasında dengeyi sağlayabilir. Birlikte yaşadığı insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı, işbirliği içinde çalışmayı başarır ve duygularını yaşadığı kültüre uygun biçimde ifade edebilir. Bu nedenle aile ve okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğun bedensel, duygusal ve zihinsel gelişimine olduğu kadar sosyal gelişimine de gereken önem verilmelidir (Çağdaş, 2000).

2.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

0-6 yaşları kapsayan okul öncesi dönem gelişimin en hızlı olduğu, kişiliğin temellerinin atıldığı ve çocuğun yakın çevresinden en çok etkilendiği, her türlü öğrenmeye açık olduğu bir dönem olup, insan hayatındaki kritik dönemleri içerir (Ekinci Vural,2006).

Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri sosyalleşmedir. Sosyalleşme, bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir (Gander-Gardiner, 1998).

Yaşamın ilk yıllarında çocuk, kendi kendini inşa edebilmek için kendisiyle ve çevresiyle savaş halindedir (Çakmaklı, 2007). Ebeveynlere düşen görev ise çocuklarını tanımaya ve anlamaya çalışmak ve çocuğa yapıcı deneyimler kazanabileceği fırsatlar sunmaktır. Çocuğu anlamanın en temel yolu ise gelişimsel özelliklerini bilmekle sağlanabilir. Her yaş döneminde farklı gelişimsel özellikler gösteren çocuk büyüdükçe farklı sosyal özellikler göstermeye başlar (Avcı, 2004).

2.3.1. 0-2 Yaşta Sosyal Gelişim

İnsanlar doğdukları andan itibaren sosyal bir yasama başlarlar. Bebekler doğdukları zaman gereksinimlerinin karşılanması için anne baba veya kendilerine bakan başka bir kişiye muhtaçtırlar. Bu da çevresindeki insanlarla ilk sosyal ilksileri ve bağları kurması anlamına gelir (Bayhan ve Artan,2004). Bebeğin temel ihtiyaçları zamanında karşılanmazsa, ilişkide güvensizlik baskın olursa, bir şeyleri öngörme, hem bilişsel hem de duygusal olarak gerçekleşmez ve bu durumda bebek içe kapanabilir. Güven duygusu gelişmiş bir bebeğin ilk sosyal başarısı kaygı duymaksızın annenin gözden kaybolmasına izin vermesidir. Bu durumda bebek, hem içsel olarak annenin döneceğine güven duymakta, hem de dış dünyanın yordanabilir olduğuna güvenmektedir. Bebeğin bu dönemdeki yaşantılarının tutarlı, sürekli ve aynı olması ego kimliği duygusunun temellerini oluşturur (Yavuzer, 2001; Sayıl, 2007; Ahmetoğlu, 2009).

Bebek, 2-7 aylar arasında ayırım gözetmeksizin bağılıklar geliştirirken, 7-9 aylar arasında anneye karşı özel bir bağılılık geliştirir. Anneden ayrı kaldığında buna tepki gösterir ve bu tepkiye “ayrılık endişesi” adı verilir. 8-12 aylar arasında bebek, yabancılardan korkmaya başlar. Annesinin bulunduğu yerde oynamayı tercih eder ve

ailede merkez olmaktan hoşlanır. Sosyal ilişkiler öncesine oranla oldukça gelişmiştir (Dinc, 2002).

Bebeğin sosyal gelişiminde anne kadar babayla olan ilişkisinin de büyük etkisi bulunmaktadır. Babanın bebeğe gösterdiği sıcaklık ve sevecenlik baba-bebek ilişkisini güçlendirirken, düşmanlık ve reddetme gelişimini de en aza indirdiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar, babanın olumlu ilgisi ve sevgisi ile çocukların yaşlılarıyla iyi ilişkiler kurabilmesi, liderlik, uyum yeteneği ve olumlu cinsel kimlik gelişimi arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir (Ekşi, 1990; Gander ve Gardiner, 1998; Güngör, 2002).

12-24. aylar arasında motor becerilerdeki gelişmenin etkisiyle çocuklar daha hareketlidirler. Bu hareketlilik çocuklara daha bağımsız olmaları için fırsat tanımaktadır. Bu dönemde çocuğun bağımsız hareket etme (tek basına yemek yeme vb.) gibi eylemleri desteklenmelidir. Bu dönemin sonlarına doğru çocuk acıktığında yemek ister, basit ev işlerinde yardımcı olur. Bu çabalar sosyal gelişim açısından önemlidir (Atlı, 2006).

Yaşamın ikinci yılındaki hızlı gelişim çocuğu birçok açıdan bağımsız hale getirir. Çocuğun bağımsız davranmasında dil becerilerini kazanmasının etkisi büyüktür. Çocuk her geçen gün biraz daha bağımsızlığının farkına varır ve heyecanlarını göstermeye, kendini kanıtlamaya çalışır. Özellikle ikinci yılın son yarısından itibaren nesnelere, sosyal ilişkinin bir aracı olarak görülür. Bütün bu ilişkiler sonucunda taklit, utanma, fiziksel ve sosyal bağımlılık, otoritenin kabulü, rekabet, ilgi çekme arzusu, sosyal işbirliği gibi birtakım sosyal tepkiler başlar. İki yaş çocuğu artık ailenin etkin bir üyesi haline gelmiştir, aile faaliyetlerine katılır, sosyal ilişkiler kurar. Aile dışındaki kişilerle ilişki kurmaya ve kendi akranlarıyla birlikte olmaktan zevk almaya başlar (Yavuzer, 2001).

Çocukluk döneminde 2,5 yaş gelişimin oldukça güç bir dönemidir. Bu dönemde çocuk dengesiz, olumsuz, kararsız ve isyankârdır. Yetişkinlerin sözlerini dinlemek istemez ve tersini yapar. Davranışları kısıtlandığı zaman öfkelenir. Çevresinden yardım istemez ve kendisi başarmak ister. Bu döneme “başkaldırma” dönemi de

denebilir. İkinci ve üçüncü yaşları içine alan özerklik döneminin tüm inatçılığı ve olumsuzluğu oldukça dikkat çekicidir (Oğuzkan ,1983; Yavuzer,1994).

2.3.2. 3-4 Yaşta Sosyal Gelişim

Üç yaşından itibaren çocuk artık sosyal kişiliğini kazanmaya başlamakta ve yaşlılarını çevresinde aramaktadır. Bu dönemde en önemli gelişimsel aşama bir akran grubu tarafından kabul edilmedir. Üç yaşındaki çocuk akranlarıyla eşgüdümüne ve işbirliğine dayalı oyunları tercih etmektedir (Akman ve Gülay, 2004).

Kendisinden bağımsız bir dünyanın varlığını kabul eden üç yaş çocuğu kendisinin de o dünya içinde bir birey olduğunu kabul etmiştir. Yine bu yaş çocuğunun konuşabilmesi kişiler arası ilişkilerin daha anlamlı bir şekilde gelişmesini sağlamaktadır. Bu dönemde çocuk daha olumlu ve daha dengeli bir birey haline dönüşmeye başlar. Grup halinde oynamaya, oynarken birbirleriyle konuşmaya ve grup içinde oynamak istediklerini seçmeye başlar (Yavuzer, 2001).

Üç yaş çocuğu kazandığı güven ve özerklik duyguları oranında yavaş yavaş çevresini keşfetmekte ve çevre üzerinde bir denetim gücü kazanmaktadır. Bu amaçla kendi bedenine, cinsel farklılıklara ve çevrede olup biten her şeye karşı bir merak ve öğrenme eğilimi gösterir. Üç yaş cinsel benlik duygusunun başladığı, cinsel rollerin belirlendiği bir dönemdir. Toplumun cinsiyete karşı tutumlarını da dikkatle izlediği ve öğrenmeye çalıştığı görülür. Bu dönemde çocukta ailesini memnun edici davranış değişiklikleri görülmeye başlanır. Çocuk, diğer insanlarla daha arkadaşça ve daha uyumlu davranışlar sergiler. Bu evrede rastlanan ani öfke nöbetleri eşyaya yönelmiştir (Yavuzer, 1999; Ahmetoğlu, 2009).

Oktay'a (1999) göre, doğumu izleyen ilk iki yıldaki kadar olmasa da üç yaş çocuğu da büyük ölçüde benmerkezcidir. Ancak aile içindeki kimi kuralları, yavaş yavaş paylaşmayı, isteklerinin yerine getirilmesi için sabırlı olmayı öğrenmeye başlar. Özellikle sevdiği insanlara karşı çelişkili duygular içindedir. Bu nedenle zaman zaman saldırgan davranışlar içinde bulunabilir. Henüz kendisine verilen görevleri sonuna kadar götürmekte başarılı değildir. Ancak bu konuda ona verilen fırsatlar çocuğun kendisini tanımasına yardımcı olur (Oktay, 2004; Akt: Dinç, 2002).

3 yaşını tamamlayan çocuğun 6. yaşını tamamlayana kadar başarması gereken temel görev girişimciliğe karşı, suçluluk karmaşasını çözümlmek ve suçluluk duygusu yerine girişimcilik becerisini geliştirmektir (Zembat ve Unutkan, 2001).

Dört yaşına geldiği zaman artık çocuk bağımsız sosyal bir varlık olmaya başlamıştır. Çevresindeki diğer bireyler ile işbirliği konusunda başarılıdır (Atay ve Şahin, 2004). Sosyal gelişim açısından, yetişkinleri izleyerek onların davranışlarını taklit eden dört yaş çocuğu, bir yandan yetişkinle olumlu ilişkilerini sürdürürken diğer yandan kendi yaşlılarıyla daha uzun süre birlikte olmaya başlar. Grup oyununu tercih eder, ancak gruplar henüz çabuk dağılabilecek niteliktedir. Bu yaş çocuğunda zaman zaman paralel oyun türü görülebilir. Oyun sırasında ortaya çıkan çatışmalar, onun için sosyal birer deneyim yerine geçerler. Çocuğun, arkadaşlarının isteklerine uymaya başlaması ve bunun için kendi isteklerinden fedakarlıkta bulunabilmesi sosyal gelişimi açısından çok önemli bir adım olarak değerlendirilebilir (Dinç, 2002).

4 yaş çocuğu tam manasıyla sosyal bir varlıktır. Çocuklu mekânları tercih eder ve oyun yaşamıyla çok meşguldür (Gesell, 1943; Akt: Zembat ve Unutkan, 2001). Bu yaş çocuğu çevresindeki yetişkinlere sunduğu sorular ile girişimcilik ve atılganlık eylemlerini açıkça göstermeye başlar. Korkutma, suçlama, ceza ve atılganlığın kısıtlanması çocukta girişimcilik davranışını engeller. Bu yaşta çocuk yetişkinlerin davranışlarını gözlemleyip taklit ederken arkadaşlarının yaşantısından da etkilenir (Yavuzer, 1999; Ahmetoğlu, 2009).

2.3.3. 5-6 Yaşta Sosyal Gelişim

Beş yaş çocukluğun ilginç dönemlerinden biridir. Çocuğun çevresine ilişkin yeni keşiflerde bulunduğu, çevresini giderek genişlettiği, yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyarak bazı sorumluluklar almaya hazırlandığı yaştır. Genellikle canlı ve neşelidir, duygularını kontrol etmeyi başarır. Kendi yaşıtı çocuklarla küçük gruplar halinde oynar. Evde ve okuldaki kuralları daha iyi anlar ve uygular (Oktay, 1999). Arkadaşlarıyla çoğunlukla işbirliği yapar; yetişkinler ve kendinden küçükler yerine yaşlılarıyla birlikte olmaktan hoşlanır.

Sıkıntı içinde olan arkadaşlarının duygularını paylaşmaya, onları rahatlatmaya çalışır (Yavuzer, 1998).

Bu yaş çocuklarının en önemli sosyal özellikleri arasında cinsiyet rolü farkındalığının başlaması yer almaktadır. Cinsiyetler arası arkadaşlık dikkati çekmektedir (Akın, 2002). Çocuk özellikle cinsel farklılıklara ve cinsel organlara karşı bir merak içerisindedir. “Bebekler nereden gelir?”, “Neden kızların pipisi yok?” gibi cinsel merak içeren sorular bu dönemde sıklıkla sorulur. Çocuk bu dönemde ayrıca, kendi cinsiyetini ayırt etmeye ve cinsiyet rollerini benimsemeye başlar (Ahmetoğlu, 2009).

Son çocukluk dönemine giren çocuk, altı yaşına geldiğinde, iki buçuk yaşındayken görülen olumsuz evrenin belirtilerini göstermeye başlar. Dengesiz, kurallara karşı olan, isyankâr bir tutum ve davranış içine girer (Yavuzer, 2005).

Düşüncelerinde ortaya çıkmaya başlayan yeni gelişmeler nedeniyle oldukça coşkulu ve kararsız olan çocuğun bir etkinliği bitirmeden başka bir etkinliğe yöneldiği görülür (Şen, 2007).

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, okul döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir. Son derece meraklıdır, çevresindeki her şeye ilgi duyar. Düşünce açısından realisttir, sık sık doğru mu sorusunu sorar. Çocuk kendisine bildirilen kurallar veya konulan yasaklar karşısında da sık sık neden sorusunu sorar. Sosyal yönden hala ailesine bağımlı olmakla birlikte, öğretmeni ve arkadaşlarının önemi de giderek artar (Oktay, 1999).

Altı yaş çocuklarında başkaları ile iyi ilişkiler kurma, paylaşma, işbirliği, dostluk, sempati gibi davranışların yanı sıra rekabet, kavga, ağız dalaşı gibi davranışlar da gözlemlenebilir (Çağdaş ve Seçer, 2005).

Erikson’un girişimciliğe karşı suçluluk dönemine rastlayan bu gelişim döneminde çocuk giderek daha geniş bir sosyal çevre ile karşı karşıyadır. Cinsellikle ilgili stres kaynakları yerini sosyal gelişimle ilgili alanlara bırakmıştır. Çocuk bu dönemde kendi seçimi olan etkinliklerin peşine düşmeye psikolojik bakımdan daha hazır bir

durumdadır. Bu dönemde çocuğun anlamlı seçimler yapmasına ve bunları gerçekleştirmesine izin verilmez, girişimcilik çabaları engellenir ve kendi kararlarını hayata geçirilmesine izin verilmez ise bu tür kısıtlamaların bedeli çocukta yoğun suçluluk duygularının yerleşmesi ile ödenecektir (Can, 2004).

6-12 yaşlar arası çocukta sosyal ve akademik yönlerden akranlarla kendini kıyaslamının fazlaca yaşandığı bir evredir. Bu dönemde çocuk başarılı olma ve bunun sonucunda beğenilme ve takdir edilme ihtiyacı duyar (Bayhan ve Artan, 2004).

2.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Yeri ve Önemi

Başkalarının olumlu tepkiler vermesine yol açabilecek ve olumsuz tepkileri önleyebilecek becerilere sahip olmak, birey için oldukça önemlidir. İnsan, başkalarıyla etkileşimi mümkün kılacak sosyal açıdan kabul edilebilir olan davranışlara sahip olmak ister. Bu davranışlar, genel olarak sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır. Sosyal beceriler bireyin yaşamında önemli bir role sahiptir, çünkü diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı, önemli bir özelliktir. Her insan, yaşamı boyunca başarılı ve mutlu olmayı kolaylaştırıcı becerilere sahip olmak ister (Genç, 2005).

Günümüzde birçok araştırmaya konu olan sosyal beceri kavramının temelleri 1900'li yılların başlarına dayanmaktadır. İlk olarak William James "Psikolojinin Prensipleri" adlı eserinde sosyal ilişkileri ele almıştır. James'in bu çalışması bu alanda yapılan çalışmalara yol gösterir niteliktedir (Bacanlı, 1999). Bu eserde insanın sosyal ilişkilerinde birçok sosyal benliklerin bulunduğu öne sürülmüş ve bu benliklerin sosyal ilişkilerimizde nasıl davrandığımızı gösteren kalıplar olduğu belirtilmiştir (Bacanlı, 1999a; Uzamaz, 2000).

O yıllardan bu yana, sosyal beceriler kavramıyla ilgili pek çok tanım yapılmıştır ve yapılan bu tanımlar içerik olarak hemen hemen birbirine yakın tanımlar olmuştur. Korinek ve Popp'a (1997) göre sosyal beceriler; kelimeler ve ses tonu gibi sözel ve yüz ifadesi, hareketler, beden duruşu gibi sözel olmayan davranışları içerir. Bu tür

davranışlar, akranlar ve yetişkinlerle kurulan ilişkilerin sonucunda ortaya çıkar (Günindi,2010).

Foster ve Ritchey (1979), Sosyal beceriyi, belirli bir etki sonucu oluşan veya pozitif etkilenmelerin oluşturduğu, varlığını koruduğu, güçlendirdiği belirli bir ortama tepki olarak benimsemişlerdir (Akt: Atılğan, 2001).

Hair, Jagger ve Garrett (2000) da Sosyal becerileri iki alt alanda incelemiştir. Bunlar, kişiler arası beceriler ve bireysel özelliklerdir. Kişiler arası beceriler çatışma çözmeyi, yakınlık kurmayı ve olumlu sosyal davranışları içerirken, bireysel özellikler öz denetimi, öz güveni ve empatiyi içerir (Akt: Şahin, 2006).

Riggio (1986), sosyal beceriyi duygusal ifade, duygusal duyarlılık, duygusal denetim, sosyal ifade, sosyal duyarlılık, sosyal denetim ve sosyal manipülasyon olarak yedi boyuta ayırmıştır.

- Duygusal ifade: Sözel olmayan mesajları, duygusal durumları algılayarak duyguları uygun bir şekilde ifade etme becerisidir.
- Duygusal duyarlılık: Başkalarından gelen sözel olmayan mesajları alabilme ve çözümleyebilme becerisidir.
- Duygusal denetim: Duygusal göstergeleri ve sözel olmayan mesajları denetleyebilme ve düzenleyebilme becerisidir.
- Sosyal ifade: Başkalarıyla iletişimde sözel ifade ve sosyal etkileşimde bulunabilme becerisidir.
- Sosyal duyarlılık: Uygun sosyal davranış normları bilgilerine sahip olmayı ve sözel mesajları anlamayı içerir.
- Sosyal denetim (kontrol): Kendini sosyal olarak ortaya koyma ve ifade etme becerisidir.
- Sosyal manipülasyon: Beceri ve tutum olarak ele alınabilir. Sosyal manipülasyon becerisi olan bireyler sosyal ilişkilerinde zaman zaman başkalarını manipüle etmek gerektiğine inanırlar.

Yüksel (1999) ise, sosyal beceriyi, kişiler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi, çözümlenme ve anlamının yanı sıra uygun tepkilerde bulunma, hedeflere yönelik ve sosyal bağlama göre değişen, hem gözlenebilir, hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlar olarak tanımlamıştır (Akt. Şahin, 2004).

Yukarıdaki tanımları özetleyerek sosyal becerinin tanımı yapılacak olursa sosyal beceri; bireyin toplumdaki kişilerle etkili iletişimini sağlayan, sosyal kabul edilebilir davranışları sergileme, sosyal kabul görmeyen davranışlardan kaçınma ve hem kendine hem de topluma yararlı davranışları sergileme becerileridir denilebilir (Dereli, 2008).

Bireyin sosyal becerileri kazanması ise, okul öncesi dönemden itibaren başlamaktadır. Çocuklar buldukları sosyal çevre içinde çok çeşitli uyarıcıların etkisinde kalırlar. Çocuğun gelişimi, fizyolojik olarak kendi sahip olduğu kapasitesiyle şekillenmeye hazırlanırken, dışarıdan aldığı uyarıcılar onun gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyerek onu yönlendirir (Tuğrul, 1994).

Sosyal becerilerin kazanılması ve kalıcılığı ailede, okulda ve diğer yaşam alanlarında bu becerilerin tekrarlanmasıyla gerçekleşebilir. Sosyal beceriler aile, okul ve çevrenin etkisiyle ortaya çıkar, zaman içinde ise kalıcı olmaktadır (McClelland ve Morrison, 2003). Çocuk okul öncesi yıllarda, daha sonraki yıllarda öğreneceklerini destekleyecek temel bilgi ve beceriler geliştirir. Kendini ifade etmeyi öğrenir, dilini, geliştirir, yetişkinler ve diğer çocuklarla ilişki kurar. Okula ve topluma uyum içinde yaşamaya temel olacak sosyal beceri gelişir (Gürkan, 2000).

Sosyal becerisi olan çocuklar katıldıkları etkinliklerden daha çok zevk alır ve kendi kararlarını kendileri verirler. Oysa sosyal becerisi yeterince gelişmemiş olanlar akranları tarafından dışlanabilir, ihmal görebilir ve yetişkinlerin ihmaliyle, istismarıyla karşılaşabilirler (Dowrick, 1986; Akt: Çetin ve ark., 2003). Ayrıca, Gresham, çocukluk yıllarında sosyal beceri yetersizlikleri nedeniyle arkadaşları tarafından reddedilen ve bu nedenle izole olan bireylerin yetişkinlik döneminde aşırı alkol kullanımı, yüksek oranda suç işleme, arkadaş edinmede güçlük, boşanma ve işsizlik gibi sosyal sorunlarla çok sık karşılaştıklarını belirtmiştir (Sargent, 1991).

Bu nedenle sosyal becerilerin kazanılması insan yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir. Sosyal becerilere sahip olmayan bireyler insan ilişkilerinde, akademik başarıda, işbirliği yapmada, problem çözmede, hoşgörülü olabilmede yoksunluklar yaşayabilmektedir. Mutlu, başarılı ve sağlıklı bir toplum için insan için vazgeçilmez olan sosyal beceriler okul öncesi dönemde çocuklara öğretilmeli ve bu alanda yetersizlikleri olan çocuklar için gerekli önlemler alınmalıdır. Sosyal becerilerin gelişmesinde okul öncesi eğitim önemli bir yere sahiptir (Hansa Bilek, 2011).

2.4.1. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceri Gelişimi

Sosyal beceriler, temelleri okul öncesi dönemde atılan davranış kalıplarıdır. Okul öncesi eğitim basamağında çocuğun sosyal gelişimi için çevresindeki insanlarla olumlu duygusal ilişki kurmayı öğrenmesi gerekir. Çocuğun topluma ve sosyal yaşantılara karşı tutumlarının biçimi, başkalarıyla nasıl geçineceği, geniş ölçüde yaşamın ilk yıllarındaki öğrenme deneyimlerine bağlıdır. Bu deneyimler de çocuğa verilen fırsatlara, bu fırsatları değerlendirebilmek için sahip olduğu motivasyona, öğretmen ve yetişkinlerin rehberliğine bağlıdır. Bütün bu etkenler, onun sosyalleşmeyi öğrenmesini, grup içindeki yerini ve sosyal gelişimini etkiler (MEB, 2006; Yavuzer 1999).

Van Alstyne& Hatcwick ve Waldrop& Halverson' a (1975) göre; sosyalleşmedeki farklılıklar 2 – 2,5 yaşları arasında fark edilir. Bu farklılıkların erken dönemde fark edilmesi önlem almak için önemli bir fırsattır. Sosyal becerilerin uygun şekilde gelişmesinde ve uygun olmayan becerilerin fark edilmesinde okul öncesi eğitim oldukça önemlidir. Okul öncesi eğitime başladığında çocuk ilk kez aileden ayrılıp kalabalık bir ortama gelir. Bu ortamda paylaşmayı, hoşgörülü olmayı, sırasını beklemeyi ve daha birçok sosyal beceriyi öğrenir.

Matson, Sevin ve Box' a (1998) göre çocuklar sosyal becerileri akran etkileşimi sırasında öğreniyor. Bu nedenle, kendi yaşıtı olan birçok çocukla bir arada bulunma fırsatına sahip olan çocukların sosyal becerileri kazanma olasılığı artmaktadır. Sosyal becerilerin problem çözme boyutunu ele aldığımızda ise, insanlar yaşamları boyunca

bir çok zorlukla karşılaşır. Bu zorluklarla mücadele edebilmek için de problem çözme, etkili iletişim kurabilme, hoşgörülü olabilme sosyal becerilerine sahip olunması gerekmektedir. Aksi düşünüldüğünde ise; toplumda mutsuz bireylerin sayısı artar.

Gresham' a (1990) göre; birey sosyal becerilere sahip olmakla akran kabulü, okul uyumu, olumlu benlik kavramı ve akademik başarı gibi birçok kazanım elde edebilmektedir (Akt: Atılgan, 2001).

R.Keitz (1987) ise, eğitimin gelecekte daha iyi bir yaşama rehberlik edebilmesi için öğrencinin gereksinim duyacağı kimi becerileri kazandırması gerektiğini belirtmekte; bu becerilerin ise eleştirel düşünme becerisi, insan ilişkileri becerisi, kişisel beceriler ve sosyal beceriler olduğunu, bu nedenle insanlar kendi davranışlarından sorumlu olmayı ve başkalarını da düşünmek için sosyal becerileri öğrenmesi gerektiğini anlatmıştır.

(Cartledge ve Milburn, 1992); Mize ve Cox (1990) çalışmalarında, işbirliği yapma becerisinin çocukları grup çalışmalarına ve iletişim kurmaya teşvik ettiğini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmadan şu sonuca varılabilir: İşbirliği yapma sosyal becerisine sahip olmayan bireylerin performansı artırabilecek grup çalışmalarına katılma ve iletişim kurma becerileri de yetersiz olabilmektedir.

Okulöncesi dönemde sosyal becerileri öğrenen ve uygulayabilen çocukların sosyal ilişkileri başta olmak üzere duygusal ve hatta bilişsel becerilerinde ilerlemeler sağlanabileceği görülmektedir. Bu dönemde kurulan sağlıklı sosyal ilişkiler çocukların, ileriki yıllarda da bu ilişkilerini devam ettirecek, topluma uyum sağlayan, kendini rahatlıkla ifade edebilen, mutlu bireyler olacağı öngörülmektedir (Gülay ve Akman 2009).

Sosyal becerilerin yaşamdaki önemi; okul öncesi eğitimin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

2.4.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Çocukların sosyal becerileri öğrenmelerini etkileyen birçok unsurdan söz edilebilir. Bunlar; cinsiyet, yaş, çocuğun engelli olup olmaması, akran ilişkileri, okul, aile ve sosyal kültür çevredir.

2.4.2.1. Cinsiyet

Cinsiyet faktörünün sosyal becerilere etkisi konusunda pek çok araştırma yapılmıştır.

Koçak ve Tepeli (2004) yaptıkları araştırmada, 4-5 yaş çocukların sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba öğrenim düzeyi, okul öncesi eğitim kurumuna devam süreci değişkenlerinin etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre, kız çocukların işbirliği ve sosyal ilişkiler puan ortalamalarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Seven (2006), tarafından yapılan araştırmada cinsiyetle ilgili anlamlı bir fark bulunamamıştır. Cinsiyet değişkeni açısından sosyal beceriler incelendiğinde, kızlar daha çok sosyal davranışlara sahip olurken, erkeklerin daha saldırgan oldukları tespit edilmiştir.

Bülbül (2008), tarafından yapılan araştırmada toplam sosyal beceri puanı açısından kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında kız çocukların puanlarının erkeklere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

2.4.2.2. Aile

Çocuğun sosyal becerilerinin yeterliğini belirleyen unsurların başında aile gelmektedir. Çocuk ilk sosyalleşme deneyimlerini, aile içinde anne babası, kardeşleri ve var ise yakınları ile etkileşimi sonucu edinir. Bu etkileşimi giderek genişleyen sosyal ilişkiler ağı içinde oyun arkadaşları, okul öncesindeki, ilköğretimdeki ve sonraki yıllardaki ikincil ilişkiler izler. Bu bağlamda sosyal becerilerin temelini ailede oluşturduğu söylenebilir. Bebeklik döneminde başlayan bu sosyalleşme süreci, bireyin tüm yaşamı boyunca kesintisiz olarak devam eder. Ancak özellikle erken

çocukluk yıllarında, sosyalleşme süreci içerisinde kültüre özgü toplumsal değerlerle davranış kalıplarını ve toplumdaki genel geçer inançları özümseyerek edinilen sosyal becerilerin izleri gelişerek yetişkinlik yıllarına değin uzanır (Can, 2011).

Davranış modellerini çocuk burada bulur, yaşar ve öğrenir. İyi-kötü, doğru-yanlış, günah-sevap ve diğer toplumsal değerler burada kazanılır. Ayrıca çocuğun barınma, korunma, beslenme, uyku, giyinme, oyun gibi ihtiyaçları burada karşılanırken, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları olan güven, sevmeye, bağımsızlık, bir gruba ait olma, sorumluluk, iş başarma, belirsizlikten korunma, kuralları öğrenme, saygı, haklar, ödevler ve mülkiyet hissini ilk defa bu kurumda öğrenir ve tatmin eder (Kırkinciöğlü, 2003).

Utay ve Utay (2005), ailelerin çocuklarının sosyal becerilerini geliştirebilmeleri için bazı temel prensiplerden söz etmektedirler;

- Çocukla nicelikten çok nitelikli zaman geçirmek,
- Saygının geri dönüşümünün olduğunu düşünerek çocuklara her ortamda saygılı davranmak,
- Başkalarını nasıl gözlemleyeceğine ilişkin sosyal becerileri öğretmek,
- Nasıl soru soracağı ve nasıl dinleyeceğini öğretmek,
- Zorlandığı sosyal durumlarda rol oynama tekniğini kullanmak,
- Fikirlerini ifade etmek için konuşmalara nasıl katılacağını öğretmek çocuğun bu konudaki çabalarını övmek,
- Karşılıklı konuşmalarda hem kendisinin hem de karşısındakinin konuşma hakkını koruma becerisini geliştirmek,
- Becerilerini ortaya çıkarma konusunda yol gösterici ve cesaretlendirici olmak.

Bireyin sosyalleşmesinin tüm yaşamı boyunca kesintisiz devam ettiği düşünüldüğünde, çocuğun edindiği ilk izlenimler; aile içerisinde çocuğa değer

verilmesi ve sosyal becerileri öğrenmesinde örnek alabileceği bir yetişkinin olması, onun sosyal yeterliliğe sahip bir birey olmasında oldukça önemli olduğu söylenebilir (Günindi, 2010).

2.4.2.3. Yaş

Çocukların yaşları büyüdükçe bilişsel, ahlaki ve dil gelişimlerinde ilerleme görülürken, bir yandan da sosyal davranışları gelişmektedir. Çocukların zamanla belli grupların işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları görülmektedir. Çocukların yaşları büyüdükçe diğer insanlarla karşılaşmakta ve onlarla etkileşim kurmaktadır. Bu durumun sosyal gelişimin kaçınılmaz ve devamlı bir kuralı belirtilmektedir. Buna paralel olarak çocukların yaşları büyüdükçe, sosyal becerilerin artması beklenmektedir (Tüy, 1999).

Bu konuda birçok araştırma yapılmıştır. Tüy (1999)'ün araştırmasında 3-4 yaş çocuklarının sosyal bağımsızlık, sosyal etkileşim ve sosyal işbirliği puanlarının 5-6 yaş çocuklarının puanlarına göre daha düşük olduğu belirtilmektedir. Bu bulgu, yaş büyüdükçe sosyal bağımsızlığın, sosyal etkileşimin ve sosyal işbirliğinin arttığını göstermektedir.

Koçak ve Tepeli, (2004) yaptıkları çalışmada, 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının 4 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.4.2.4. Akran ilişkileri

Akran ilişkileri, aynı yaşta ya da gelişim, olgunluk düzeyinde olan; benzer geçmiş, değer, yaşantı, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan kişiler arasında karşılıklı ve devamlılık gösteren etkileşimlerin bütünüdür (Gülay, 2009). Akran ilişkileri ile ilgili temel kavramlardan biri sosyal konumdur. Sosyal konum, çocuğun akran grubu içerisinde sevilme, kabul edilme derecesini belirtmektedir (Gülay, 2009b). Çocukların sosyal konumlarının belirlenmesinde çekicilik, atletik görünüm gibi fiziksel özellikler; saldırganlık, yardımseverlik gibi bireysel davranış biçimleri,

iletişim stilleri, akran grubuna giriş becerileri, problem çözme becerileri ve duygusal davranış farklılıkları gibi bireysel özelliklerin etkili olduğu görülmektedir (Katz ve McClellan,1997).

Küçük çocukların sosyal becerileri oyun sayesinde gelişir. Bebekler ve yeni yürümeye başlayan çocuklar, kendilerini daha büyük kardeşlerle oyun oynamanın yanı sıra, temel olarak ebeveyn ve tanıdık yetişkinlerle oyun oynama ile ilgilidirler. Çocuklar, okul öncesi dönem boyunca geliştikçe, arkadaşlığın beraberliği ya da birlikteliği ile daha çok ilgilenirler. Okul öncesi dönem, çocuklara diğer çocuklarla beraber olmak için bazı şanslar vermede de önemlidir (Bennett ve arkadaşları, 1999).

Okulöncesi dönemde akranlar tarafından reddedilmenin ve akran şiddetine maruz kalmanın çocuğun kendine yönelik öz kabulünü azaltmanın yanı sıra ileriki yıllarda depresyon, yalnızlık, kaygı ve dışa yönelik davranış problemleri ile ilişkili olabileceği belirlenmiştir. Bu bağlamda okul öncesi dönemdeki akran ilişkileri, o dönemdeki sosyal ilişkileri, deneyimleri biçimlendirmenin yanı sıra bireyin ileriki yıllardaki sosyal-duygusal uyumunu etkileyebileceği söylenebilir (OSBEP, 2012).

Çocukların akranlarıyla etkileşiminin artırılabilmesi için sosyal becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de, kişiler arası ilişkilerde gerekli olan sosyal becerilerin, olabildiği kadar erken öğretilmesi önerilmektedir (Avcıoğlu, 2003).

2.4.2.5. Çocuğun Engelli ya da Süreğen Bir Hastalığının Olup Olmaması Durumu.

Çocuğun sosyal gelişimini etkileyen faktörlerden biri de çocuğun engelli olup olmamasıdır. Bu konu birçok araştırma yapılmıştır.

Tüy (1999), tarafından yapılan çalışmada, kaynaştırma programına ve özel eğitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile işiten çocuklar arasında sosyal becerilerinin “sosyal etkileşim” alt boyutu yönünden, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Cessna (2000), engelli ve engelli olmayan okul öncesi çocukları arasında sosyal beceriler yönünden anlamlı fark olup olmadığının tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmada engelli çocuklar engel durumlarına göre sınıflandırılmışlardır. Araştırma sonucunda engelli olmayan çocukların puanları hem ebeveyn değerlendirmesinde hem de öğretmen değerlendirmesinde engellilere göre yüksek çıkmıştır.

Sucuoğlu ve Özokçu (2005), yaptıkları araştırmada, ilkokul birinci, ikinci, üçüncü sınıflarına devam eden kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerini, akranlarıyla karşılaştırarak incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma bulguları, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri ile akademik yeterliliklerinin akranlarına göre daha düşük olduğunu göstermektedir.

2.4.2.6. Okul

Okulöncesi eğitim kurumlarında başlayan öğrenme yaşantıları içinde birey ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim yıllarını da kapsayan uzun bir süre boyunca toplumun kültür birikimini de devralmaktadır. Ancak, temel görevi toplumun kültürünü yeni nesillere aktarmak olan okulların bireyi her yönü ile en uygun biçimde geliştirebilmeleri, yalnızca bireyin bilişsel gelişimine yönelik öğretim etkinlikleriyle mümkün olamamaktadır. Okulun öğretim hizmetinin yanı sıra çocuklara, sosyal ve duyuşsal becerilerini geliştirmeye yönelik hizmetleri de çok etkili biçimde sunması gerekmektedir (Can, 2011).

Okul ya da iyi bir okul öncesi eğitim kurumunda çocuklar, bu alanda yetişmiş eğitici ve uzmanların denetim ve yönetiminde, her yönden gelişmelerini sağlayacak etkinliklerde bulunabilirler. Okul öncesi eğitim çocuğu ilkokula hazırlamayı amaçlayarak, başarılı bir ilköğretim için gerekli duygu, düşünce ve davranışları, bilgiyi, beceriyi kazandırmaya çalışır ve çocuğun toplumsallaşmayı öğrenmesini, iyi alışkanlıklar kazanmasını hedef alır. Kısaca, okul öncesi eğitim kurumu çocuğun birçok yönden gelişmesinde olduğu gibi toplumsal gelişmesinde de etkili bir kurumdur (Dönmezer, 1997; Oktay, 1993).

Okulöncesi dönemde çocukların sosyal becerileri öğrenmelerine ve geliştirmelerine fırsat veren en doğal ortam oyun etkinlikleridir. Özellikle okul öncesi öğretmenlerin,

çocukların sosyal becerilerini destekleyecek, akran ilişkilerini geliştirecek ve onların sosyal gelişim süreçlerine uygun oyunlar oynamalarına fırsat sunmaları önemlidir. Bunun yanı sıra okul öncesi öğretmenlerin kişilik özellikleri ile sosyal beceri yeterliği bu dönem çocuklarına rol modeli olması açısından da önemlidir. Öte yandan çocuğun okul öncesi kurumundaki sosyal yaşantıları ile ailede gördükleri, yaşadıkları arasında uyum ve tutarlığın olması gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin, anne babaların gerek evde gerek okulda desteğini alma konusunda rehber olmaları ve ailelerin de bu konuda öğretmeni destekleyici tutum ve davranış göstermeleri önemlidir (Neslitürk,2013).

2.4.2.7.Sosyal Kültür ve Çevre

Birey, ilk sosyal davranış ve becerilerini ailede edinmekle birlikte bu davranış ve becerilerin gelişimi onun sosyal çevresi ve bu çevreyle olan etkileşimin sonucudur. Her toplumun kendine özgü değer yargıları, kültürel özellikleri ve kuralları vardır. Çocuk davranış kalıplarını yapılandıran toplumun değerlerini, kültürünü ve toplumsal kuralları insanlarla etkileşime girerek, onları gözlemleyerek öğrenir. Çocuğun çevresindeki insanların kişisel özellikleri, genel davranışları ve tavırları, çocukla olan iletişimi, çocuğa yakınlığı, çocuğun etkileşime girdiği kişi sayısı sosyalleşme sürecine ve sosyal becerilerin gelişimine etki eden unsurlardandır (Günindi, 2010). Dolayısıyla çocuğun yakın çevresindeki kişilerin ona sevgi ve ilgiyle yaklaşımı; sosyal davranış, beceri ve iletişim yeterliği olan kişilerin rol modeli olmaları onun sosyal gelişim sürecini olumlu etkileyecektir (Neslitürk,2013).

2.5.Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi

Sosyal becerilerin oldukça karmaşık olması, bu becerilerin değerlendirilmesinde pek çok tekniğin kullanılmasını gerektirmektedir. Farklı ve çok kaynaktan bilgi toplamak, sosyal becerilerin değerlendirilmesinde oldukça önemli görülmekte, değerlendirme sonuçları tanılama, sınıflama, öğretim ya da tedavi programları hazırlamada göz önüne alınmaktadır (Gresham ve Elliott, 1987).

Bacanlı (1999), sosyal becerilerin ölçülmesi için kullanılan teknikleri davranışsal görüşme, kendini rapor ölçümleri, davranışsal gözlem ve diğer teknikler olmak üzere dört kategoride incelemiştir.

- Davranışsal görüşme: Bireysel görüşme yoluyla kişinin geçmişi hakkında bilgi edinilmesidir.
- Kendini rapor ölçümleri: Kişinin kendi özelliklerini rapor ettiği yöntemleri ifade eder.
- Davranışsal gözlem: Bu yöntem uzman, öğretmen, ana baba gibi değerlendirilecek olan kişiyi çeşitli ortam ve durumlarda gözleyebilen kişilerin birey hakkındaki rapor ve yargılarını ifade eder.
- Diğer teknikler: Etkileşim kayıtları ve sosyometri bu kategoriye girer.

Çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek için en sık kullanılan bilgi kaynaklarının akranlar, çocuğun kendisi, öğretmen ve ebeveyn olduğu görülmektedir. Çocukların sosyal becerileri ve okula uyumlarını değerlendirmek söz konusu olduğunda, ebeveynden ziyade öğretmen ve akranların gözlem ve yaşantılarının daha zengin olduğu söylenebilir (Hansa Bilek,2011).

Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntem ve teknikleri Avcıoğlu (2004) ise, görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri, sosyometri olmak üzere beş kategoride incelemiştir.

Jalongo (2006), ise çocukların sosyal becerilerinin dört şekilde değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bunlar;

1. Öğretmen veya çevrede çeşitli değişiklikler (sınıftaki öğrenme merkezlerinde, oyun alanlarında, alan gezileri boyunca) yapılarak çocuk gözlemlenebilir.
2. Grup projesi, sosyal sorun içeren kısa hikâyeleri tartışan küçük gruplar oluşturmak gibi sosyal etkileşim gerektiren durumlar oluşturulabilir.

3. Olması istenen ya da önemli olaylar ile ilgili kısa anekdotlar tutulabilir. Mesela; bugün C ile konuştu, diğer çocuklara zarar vermemesini söyledi, T olmadığında V üzüldü veya V iki haftadır burada, bu hafta arkadaş edindi gibi.

4. Üzüntü, yardım ya da saldırganlık gibi durumları anlatan resimleri çocuktan sınıflaması istenerek çocuğun kendini anlatarak kendi hakkında bilgi vermesi sağlanabilir.

2.6. Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Kişilik, bir insanı başkalarından ayıran ve duyuş, tutum ve davranış örüntülerini içeren ruhsal özelliklerdir. Belli bir kişilik yapısında olan kişi, belli durumlarda tutarlı ve önceden az-çok kestirilebilen tepkiler gösterir(Lindzey, 1987; Savran, 1997).

Tutum ise, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel hazırlık durumudur (Freadman ve Sears, 1998; Savran, 1997).

Ebeveyn tutumu, anne-babanın çocuğa yönelik özel davranış biçimlerini, yaklaşımlarının niteliğini ifade etmektedir. Tutumun oluşmasında, mizaç, çocuğa yönelik ses tonu, beden dili, dikkatin, özenin, ilginin niteliği, çocuğun bakımı ile ilgili deneyimler önem taşımaktadır (Bornstein ve Zlotnik, 2009).

İnsan yaşamında, doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar, ekonomik, kültürel ve toplumsal yönleriyle de kişinin ruhsal gelişimini, davranışlarını biçimlendirip, yönlendirir (Yavuzer, 1996).

Hatalı anne-baba tutumu ve bozuk aile yapısı, sağlıksız bir gelişimin ve uyumsuzlukların başlıca kaynağı olabilir. Anne baba, kimi zaman çocuğa çok şey vererek onun kendi gelişimine yön vermesini engeller; kimi zaman da çok az şey vererek ona gerekli desteği sağlayamaz ve uygunsuz davranış örüntülerinin gelişimine neden olur (Geçtan, 2008).

Çocuk yetiştirmede ve ailenin çocuğa karşı tutumlarını belirlemede, anne-baba tarafından çocuğun gelişim dönemlerinin özelliklerinin neler olduğunun bilinmesi çok önemlidir. Çocuk, yetişkinin küçük bir modeli değildir. Çocuğu yetiştiren ayıran birçok özellik vardır: Çocuğun kanıtlanabilir en güçlü tarafı ve üstünlüğü öğrenme güdüsüdür. Çocuk, Montessori'nin "**emici zihin**" diye adlandırdığı bir yetiye sahip olarak doğar. Kültür, töre, ülkü, duygu, davranış ve inançların "emilip" benimsenmesi, çocuğun doğumuyla altı yaşı arasındaki "emici zihin" döneminde gerçekleşir (Montessori, 1995).

Anne-baba tutumlarının en belirgin iki özelliği "duygusal ilişki boyutu" ile "denetim boyutudur. Duygusal ilişki boyutunda çocuğu merkez alan kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar geniş bir şekilde farklılıklar görülür. Denetim boyutu da kısıtlayıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir alanı kapsar (Yavuzer, 1995).

Anne baba tutum ve davranışlarının çocuklar üzerinde etkili olduğu birçok araştırma ile kanıtlanmıştır. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarından davranış problemi olan çocukların üzerinde yapılan araştırmalar bu tip davranışlar sergileyen çocukların annelerinin, çocuklarıyla etkileşimlerinde tutarsız ve olumsuz bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Anne- çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi çocukların sosyalleşmesinde, oto kontrollerini geliştirmelerinde ve anne baba davranış standartlarını çocuğun içselleştirmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Turan, 2004).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ve anne-babalık uygulamaları konusunda belki de en kapsamlı çalışma Baumrind (1971) tarafından yapılmıştır ve yaptığı sınıflama bu alanda yapılan çalışmalara öncülük etmiştir. Baumrind sınıflamasında, otoriter/yetkeci (authoritarian), demokratik/yetkin (authoritative) ve izin verici (permissive) olmak üzere üç temel anne-baba tutumu önermiştir. Sonuç olarak anne babanın çocuk yetiştirme tutumları çocukların fiziksel, psikososyal, dil, cinsel, bilişsel gelişimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. (Senemoğlu, 2009).

Çocuk yetiştirmede karşılaşılan ebeveyn tutumları şu şekilde gruplanabilir:

2.6.1.Aşırı Hoşgörülü (İzin Verici) Ebeveyn Tutumu

Aşırı hoşgörölü anne babalar çocuklarının tepkilerine, arzu ve hareketlerine karşı cezalandırmadan, kabul eden ve olumlu bir anlayışa sahip ebeveynlerdir. Aile içi kurallarda çocuklarına sorarak nedeni açıklarlar ve hatta bu kuralları belirlerken çocuktan yardım alırlar. Bu ebeveynler ev içinde çocuga birkaç sorumluluk verirler. Kendilerini çocuğun gelecekteki davranışlar birer model olarak değil sadece çocuğun istekleri doğrultusunda yönlenebilecek birey olarak ifade ederler. Çocuğun mümkün olduğunca kendi hareketlerinin kendi düzenlemesine izin verir. Çocuğun toplumun belli kurallarına uyması konusunda cesaretlendirmez. Ebeveyn bir neden sunmaya ya da manipüle etmeye çalışır fakat açık olarak kendi sonucu için bir güç uygulayamaz (Baumrind, 1966).

Görünürde çocuğuyla çok ilgili olan bu anne-babalar, çocukları üzerinde çok başarısız bir kontrol sergilemekte ve az sayıda talepte bulunmaktadır. Böyle bir ortamda sosyal gelişim yetersizdir. Benlik kontrolü düşüktür. Aşırı hoşgörölü anne babalar, çocukları ne isterlerse yapılmasına izin verir. Tabi bunun sonucu olarak, böylesi ailelerin çocukları, hiçbir zaman kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenemezler. Her zaman kendi yollarının izlenmesini, isteklerinin gerçekleştirilmesini beklerler (Yavuzer, 2003).

Araştırmalara göre bu tutumun sürekliliği de çocuğun gereğinde duygu, istek ve dürtülerinin denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz etkiler, vurucu, kırııcı, saldırgan davranışların artmasına yol açar. Çünkü çocukların devam eden istekleri ve devamlı patlamaları bazen onların da dayanma sınırlarını çok aşar; bu kez çok sert cezalar uygulanır. Aynı evde hem çok hoşgörölü, hem de çok sert tutumların uygulanması ise, büsbütün karmaşalarla devam eder.

Maccoby ve Martin' e (1983) göre izin verici tutumun çocuga olumlu etkilerinden çok olumsuz etkileri vardır. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar, bağımsız iş yapabilme yeteneği düşük ve saldırgan olur. Özellikle okul öncesi dönemde olan bu çocukların sosyal ilişkilerinin zayıf olduğu görülmüştür.

2.6.2. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Baumrind, bu tutumu ılımlı-otoriter tutum olarak adlandırmaktadır. Baumrind'e göre, çocukla tartışan, görüş alış verişini özendiren, katı ama anlayışlı ve sevecen olan, çocuğa büyüdükçe daha çok sorumluluk veren ve genel anlamda çocuğun bireyselliğine saygı duyan bir ebeveynidir (Hale, 2008).

Demokratik aile tutumunda, çocukların uyulması gereken kurallar ve standartlara uymalarına yardım edilir. Anne babalar çocukların, çocuklar anne babaların görüşlerine değer verirler. Haklar karşılıklı olma temeline dayandırılır. Sorumluluk bilinci yanında çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesi desteklenir. Demokratik aileler, hoş görülü, güven verici ve destekleyici bir tutum içinde, çocuğun da kabul edeceği mantıklı bir denetime başvururlar. Kesin sınırlamalar yerine, çocuğa söz ve tercih hakkı veren seçenekler sunar ve bu anlayış doğrultusunda isteklerde bulunurlar (Özgüven, 2001).

Demokratik tutum ile çocuk yetiştiren anne babalar çocukların şu anki davranışlarını destekledikleri gibi gelecekteki sahip olacakları davranışlar için belli standartlar belirlemeye başlayabilirler (Baumrind, 1967).

Demokratik tutum gösteren anne-babalar çocukları için iyi bir rehberdir. Çocuğa yol gösterir. Ancak alacağı kararlarda serbest bırakır. Birçok alternatif sunarak tercihi çocuğa bırakır. Çocuğun aile içi ve dışında uyacağı kuralların sınırlarını çizer. Demokratik tutumla yetişen çocuk kendine güvenen, saygılı, sınırlarını bilen, yaratıcı, aktif, girişken, etkin, atılgan, sorumluluk duygusu gelişmiş, farklı fikirlere saygılı, kendi düşüncesini ve duygularını sonuna kadar savunabilen, kendisi ile barışık, kendini ve başkalarını sevebilen, hoşgörülü, toplumsal ilişkilerde yaratıcı, özgüveni yüksek, açık fikirli ve bağımsızlığına ve özgürlüğüne düşkün kişilik özelliklerine sahip olmaktadır (Yavuzer, 2001).

Demokratik anne babalık stilinde bedensel cezalar uygulanmamaktadır ancak bunun yerine daha ufak kısıtlama türü cezalar vardır (Şendil, 2003).

Baumrind(1989), aile tutumları ve çocuklara etkisi üzerine yaptığı çalışmalarda, demokratik tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının izin verici ve otoriter tutumu benimseyen ailelerin çocuklarına oranla daha sosyal, özgüveni ve özdenetimi yüksek, kendini iyi ifade edebilen, sosyal ve akademik yönden başarılı oldukları bulgusuna ulaşmıştır (Haris,1998).

Erdoğdu'nun (2008) yılında yayınlanan çalışmasında, demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının duygusal zekâ gelişiminin, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ayrıca, Arı ve Seçer (2004) demokratik anne baba tutumunun çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini artırdığını bulmuşlardır.

2.6.3.Baskıcı (Otoriter) Ebeveyn Tutumu

Anne-baba tutumu konusu ele alındığında, anne babanın çocuğa gösterdiği sevgi kadar, çocuğun davranışlarına uyguladıkları denetim ve disiplinin niteliğini de göz önüne almak önem kazanmaktadır. Otoriter ana babalık etme, çocuklarla tartışmadan anlaşmadan, bir anlamda pazarlık etmeden, onların istediklerini hiçbir şekilde kabul etmeksizin ana babalar tarafından kararlaştırılan kural ve emirlerin çok sıkı uygulanmasıdır (Ekşi,1990).

Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuk üzerinde aşırı baskı ve kontrol kurarlar. Çocuktan beklentileri her zaman çocuğun kapasitesi üzerindedir. Otoriter ebeveynler çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersizdirler (Sertelin, 2003).

”Zor yoluyla denetleme” ve “sevgi esirgeyerek denetleme” boyutlarının hâkim olduğu otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla, çocuğun, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankâr ve aşırı itaatkâr olması mümkündür (Yavuzer, 1998).

“Otoriter” aileler, genel nitelikleri yönünden;

a).Çocukların mutlak itaat etmesini, istek ve emirlerini tartışmasız yerine getirmesini beklerler,

b).Çocukları ile olan ilişkilerinde candan, samimi davranmak istemezler, sorunları çocukların gözü ile değil, kendi değer yargıları açısından değerlendirme eğilimi gösterirler, çocukları ile ilişkilerinde mesafe olsun isterler,

c).Çocukları hakkında alınacak kararları çocuğa çok fazla söz hakkı tanımadan kendileri alırlar. Çocukların ihtiyaçlarını, beğenilerini dikkate almazlar, çocuklarına serbestçe tercih hakkı tanımazlar, kararları kendileri verirler (Güngör, 2002).

Otoriter çocuk yetiştirme tarzında anne-babalar genellikle, bağırma, emretme, eleştirme gibi zorlayıcı anlamda kullanılan disiplin yöntemlerini kullanmaktadırlar. Anne-babalar etkisiz bir şekilde cezalandırma yöntemini kullanarak soğuk, reddedici ve sık sık aşağılayıcı bir tutum sergileyebilmektedir. Bu tip ailelerde yetişen çocukların, karar verme ve düşüncelerini ifade etmede güçlükler yaşadığı ve öfke düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur (Garbarino, 1999).

Aynı zamanda bu çocuklar akranlarla iletişimde çekingen ve utangaçtırlar. Bu özelliklerin çoğu izin verici anne-babaların çocuklarında da görülmektedir (Maccoby ve Martin,1983; Darling ve Steinberg, 1993).

Eğer anne baba birbirlerine öfke ve saldırganlık içeren davranışlarda bulunuyor ve çocuklar çevrelerinde sorunların öfke ve saldırganlık yoluyla çözümlendiğini görüyorlarsa, saldırganlığı sorun çözücü bir davranış olarak öğrenirler, saldırgan davranışların yaşamın bir parçası olduğunu düşünürler ve bunu kendi yaşamlarında da uygulamaya koyarlar. Bu nedenle yetişkinlerin davranışta bulunurken, her an bir çocuğa model oldukları bilinciyle hareket etmeleri gerekmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999).

2.6.4.İlgisiz (Kaygısız) Ebeveyn Tutumu

İlgisiz ve kayıtsız tutum, ana babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelir. Duygusal istismara yol açan böyle bir ortamda ana baba- çocuk üçgeni arasında iletişim kopukluğu gözlenir. Ana-babanın ilgisizliği ile çocuğun öğretmenine, arkadaşlarına ve yakın çevresindeki eşyalara verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda yapılan

araştırma bulgularına göre, ilgisiz ve kayıtsız ana baba tutumu çocuğun saldırganlık eğilimini güçlendirmektedir (Yavuzer, 1995a).

İlgisiz anne babalar ebeveynlik rolünü benimseyememişlerdir ve çocuğun gelişimine yardım konusunda ilgili değillerdir. Bu anne babaların çocukları ile geçirecekleri zaman ve enerjileri kısıtlıdır. Ayrıca ilgisiz anne babaların çocuğun yaşamı, çocuğun okul yaşantısı gibi bilgisinin az olmasının yanı sıra çocuk ile ilgili karar sürecine çok az katılmaktadırlar. Çocuğu kontrol etmede ve rehberlik etmede başarısızdırlar. Hayatları anne baba merkezlidir. Çocuk için neyin olduğunu düşünmek yerine kendi ihtiyaç ve ilgilerini ön sıraya koyarlar. Bazen bu anne babalar çocuklarına karşı davranışlarını “ihmalkâr” dereceye kadar getirebilirler (Bornstein ve Zlotnik,2009).

Sevgi nedir bilmeyen çocuk başkalarını da sevmekte güçlük çeker, bu tutum çocuklarda yardım duygusundan uzak sinirli, duygusal kırıklıkları olan, başkalarına karşı devamlı koruma zorunluluğu olan, özellikle kendinden küçük ve zayıf olanlara karşı olumsuz duygulara sahip ve öz saygısı azlığı gibi durumlara yol açabilir. Ebeveyn hem ilgisiz hem ihmalcı ise, çocukta çok fazla saldırgan tutumlar oluşabilir (Öğretir, 1999).

Birçok araştırma ilgisiz anne babalara sahip çocukların uzun dönemde en çok zarar gören grup olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle bu çocukların maruz kaldığı durum ihmal ve kötü muameledir. Araştırmalar ayrıca 2 yaşından itibaren ilgisiz annelerle kalan çocukların sorunlu bağımlılık ve sosyal, bilişsel, fiziksel gelişimlerinin yetersiz olduğu görülmüştür (Bornstein ve Zlotnik, 2009).

2.6.5.Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Navaro (1987) aşırı koruyucu anne babaları çocuğa gereğinden fazla kontrol, özen ve ilgi gösteren ebeveynler olarak tanımlamıştır. Bu tür aileler çocuğu gereğinden fazla korur, kontrol eder ve özen gösterir (Akt: Yavuzer, 1998).

Çocuğun tüm ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanır, bağımsız iş yapmasına izin verilmez. Bu nedenle çocuk kendine güvensiz olur. Anne ve babalar çocuğun hayatı ile ilgili tüm kararları çocuk adına kendileri verir, bağımsız bir birey olmasını

kabullenemezler. Daha çok anne-çocuk ilişkisinde ortaya çıkan aşırı koruyuculuğun sebebi annenin duygusal yalnızlığıdır. Anne çocuğun tüm işlerini kendisi yapar. Çocuğa yardım ettiğini düşünür ancak gerçekte kendi yalnızlığını ve mutsuzluğunu telafi etmektedir (Yavuzer,1998).

Bebekleştirme aşırı korumacı yaklaşımın tipik özelliğidir. 8-9 yaşlarına geldiği halde yemeğini annesinin yedirmesini bekleyen, 11-12 yaşlarında ana-babasıyla aynı yatağı paylaşan, hatta annesi tarafından yıkanan çocuk örneklerimiz vardır. Böyle bir ortamda annenin çocukla iç içe geçmiş beraberliği, çocukta bir anne bağımlılığının oluşumuna neden olabilir (Günel, 2007).

Aşırı koruyucu anne babalar çocuklarına duygu sömürsü yaparak onun eve bağı olmasını sağlar. Çocuğun herhangi bir tehlikeli durum ile karşılaşmaması adına abartılı biçimde özbakımını ilköğretim çağına kadar üstlenirler. Bu tutumla yetiştirilen okul öncesi dönem çocuklarında özbakım becerilerinin henüz gelişmediği görülebilir (Dursun,2010).

Eğer anne iseniz, aşağıdakine benzer durumlarda aşırıya kaçıyor olabilirsiniz (Grizzle, 2000) :

*Çocuğunuzun tabağındaki her şeyi yemesi konusunda ısrarcısiniz.

*Çocuğunuzun hareketlerini başına gelebilecek fiziksel zararlardan korumak için engelliyorsunuz.

*Gecede dört-beş kez okul öncesi çağındaki çocuğunun üstünü örtmek için kalkıyorsunuz.

*Ayrı bir yatağı olmasına karşın, çocuğunuzun sizin yatağınızda sizinle birlikte uyumasına izin veriyorsunuz.

*Okul öncesi ya da ilkokul çağındaki çocuğunuzun yanınızdan ayrılmasına hiç izin vermiyorsunuz.

*Çocuğunuza başkası tarafından bakılmasına izin vermiyorsunuz.

*Çocuğunuza hiçbir ev iş i sorumluluğu vermiyorsunuz.

*Düzenli olarak çocuğunuzun ev ödevini yapıyorsunuz.

*Çocuğunuzun sizin seçtiğiniz dışındaki arkadaşlarıyla dışarı çıkmasına izin vermiyorsunuz.

Annenin bu denli ‘fazla’ var olması, çocuğun sağlıklı gelişimini engeller. Çünkü anne kendini çocuğunun hayatında çok fazla var etmektedir. Çocuğun özerk düşünme, gelişme, hata yapma, hatalarından öğrenme, sorumluluk alma gibi geliştirici birebir yaşam fırsatlarına engel olmaktadır (Günel,2007).

Anne babaların aşırı koruyucu olmasının bazı sebepleri olabilir. Çocuğun herhangi bir tehlikeli hastalık geçirmiş olması, ölen bir bebeğin ardından doğması, anne babanın kendi çocukluklarında ilgisiz ya da otoriter bir tutum ile yetiştirilmiş olması çocuğa karşı çok ilgili olmasına neden olmuş olabilir (Şendil, 2003).

Sonuç olarak aşırı koruma:

1).Çocuğun kişiliğini geliştirmez; bağımlı, talep kar, ürkek, inatçı, istediğini tutturan, mantıksız kavgalar çıkaran, çabuk mutsuz olan bir çocuk ve ileride benzer niteliklere sahip bir yetişkin olur.

2).Anne/babayı ebeveyn rolünün dışına çıkarmaz; birer yetişkin olarak yaşayabilecekleri günlük hayatlarına karı/koca ve kadın/erkek ilişkilerine engel olur. Çocuk odaklı bir yaşamda, anne/baba kendi insanca öz ihtiyaçlarına sağlıklı bir şekilde sahip çıkamazlar (Navaro, 1999).

2.6.6.Reddedici Ebeveyn Tutumu

Reddetme, çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayı aksatarak, ona düşmanca duygular beslemek olarak tanımlanabilir. Bu ortamdaki çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıkları olan, korkak, diğerlerine özellikle kendinden küçüklere karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olabilir (Yavuzer,2008).

Bu çocukların istenmeden dünyaya gelmesi, eşler arası çatışmanın yaşanması, tek ebeveynin bakım görevini üstlenmesi, anne babanın ayrı yaşıyor olması ya da cinsiyet açısından beklenmeyen bir çocuk olması reddedilmesinin nedenleri arasında sayılabilir. Çocuğun reddedilmesi aynı zamanda ilgisiz bırakılması anlamına gelebilir (Dursun, 2010).

Reddedici aile ortamında yetişen çocukların sevgiye en çok muhtaç olduğu zamanlarda ret edildiği, horlandığı için çocuğun ruhu derinden yara alır. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar çeşitli psikolojik bozukluklara ve intihara yatkındırlar. Çocuk kötü muameleye maruz kalmamak için anne ve babaya karşı edilgen, uysal ve erdemli olmaktadır. Fakat içten içe anne babaya karşı düşmanlık duyguları geliştirmektedir. Hayal kırıklığına uğramıştır. Özgüven duyguları gelişmemiştir. Bu çocuklar anne babaları dahil en yakınları tarafından en ihtiyaç duyduğu erken çocukluk döneminde yalnız bırakılmıştır (Yılmaz, 2007).

2.6.7. Tutarsız (Dengesiz) Ebeveyn Tutumu

Bu tutum anne-baba arasındaki görüş ayrılığı şeklinde ortaya çıkabileceği gibi anne veya babanın şahsında yaşanan değişken davranış biçimi olarak da görünebilir. Bu tutum aşırı hoşgörü ile sert cezalandırma arasında gidip gelme biçiminde görülür. Disiplin vardır ama ne zaman nerede uygulanacağı belli değildir. Bu nedenle çocuk davranışlarının sonunda neler olacağını bilemez. Bu tutum içinde olan anne babalar çocuğun bir gün önce görmezden geldikleri bir davranışını ertesi gün azarlar ya da cezalandırırlar, bunun nedeni de büyük olasılıkla o zamanki ruhsal durumlarıdır (Günalp, 2007).

Aile içi dengesizlik çocuğun kafasını oldukça karıştırmaktadır. Sürekli bu tutumlarla karşı karşıya kalan çocuk şaşırır; korku ve kaygı yaşayabilir. Anne babadan yeterli düzeyde ilgi görmediği için ya da hareketlerini düzene oturtamadığı için ilgiyi üzerine çekmeye çalışır. Hor gören, cezalandıran ya da sevip hem de soğuk davranan anne ve babaların çocukları bağımlı bir kişilik yapısına sahip olmaktadır (Yılmaz, 2007).

Önemli bir yanlış ve kararsızlık örneği, anne veya babanın şahsında yaşanır. Böyle bir durumda çocuğa sözünü dinletmek için çaba sarf eden annenin, bir isteğini yaptırmak üzere, önce yumuşak tonda konuştuğu, ardından sesini yükselttiği, çocuğun istediğini hala yerine getirememesi halinde dövdüğü, ardından da diz çöküp özür dilediği görülür (Yavuzer, 1995a).

Anne babasının değişik davranış kalıplarına sahip olması, çocukların da bilerek ya da bilmeyerek bu kalıpları benimsemelerine yol açmaktadır. Bu tarz içinde yetişen çocukların kendilerine güvenleri yoktur. Karasız çekingen olabilecekleri gibi başkaldıran, asi davranışlar da sergileyebilirler (Öğretir, 1999).

Baumrind (1968) demokratik aile tutumu içinde yetişen çocukların sıcakkanlı, sevecen, mantıklı, uyumlu, özdenetimi ve özgüveni yüksek çocuklar olduğunu ortaya koymuştur. Otoriter aile tutumu içinde yetişen çocukların ise özgüveni düşük, pasif, güvensiz ve insanlarla iyi ilişkiler kuramayan çocuklar olduklarını belirtmiştir. İzin verici tutumu benimseyen ailelerin çocuklarının ise, kontrolsüz, disiplinsiz, aşırı özgür, bağımlı ve asi davranışlar gösteren çocuklar olarak yetiştiklerini belirtmiştir (Summers,1989; Dinçer, 1993).

Anne-baba tutumları, çocuğun kişiliğinin oluşumunda büyük önem taşır. Anne-baba-çocuk üçgeni sevgi temeline dayanmalıdır. Özdeşim modeli olan anne ve baba çocuğa nasıl bir davranış türü uygularsa benzer davranışı da onda görecektir (Yavuzer, 1998).

2.7. Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne babaların davranışlarını ve bu doğrultuda bu anne babaların çocuklarının davranışlarını etkileyen bir takım nedenler vardır.

Grusec (2002), Çocuk davranışı üzerinde anne baba tutumlarının farklılıklar göstermesine neden olan bazı özel faktörlerden bahsetmiştir. Bu faktörler çocukların davranışları, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, ebeveynin cinsiyeti, çocuğun mizacı, kültür ve sosyal statüyü içermektedir.

Kültürel değerlere bakılacak olursa toplumumuzda çocuk eğitimine ilişkin yaklaşım ve tutumlarda geleneksel kontrol ve otorite hâkimdir. Eğitim adına çocuğun birçok hareket ve davranışları anne baba tarafından yönlendirilmektedir. Toplumumuz annesinin yanından ayrılmayan çocuğu takdir eder,“uslu” olarak ödüllendirir. Hareketli, meraklı, sorgulayan çocuğa ise “yaramaz” lakabı takılır. Araştırma bulguları geleneksel tür ailelerinin utangaç, içe dönük, itaatkâr, çocuklar yetiştirdiklerini ve bağımlılığı destekleyen bir yaklaşım içinde olduklarını ortaya koymaktadır(Navaro, 1989).

Anne babanın eğitim düzeyi Ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunu etkileyen bir diğer faktörde anne babanın eğitim düzeyidir. Anne babalardan daha yüksek düzeyde eğitim almış olanlarının daha demokratik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Buna ek olarak da annelerden düşük eğitim düzeyinde olanların çocuklarını disipline edebilmek için daha çok fiziksel ceza uyguladıkları; yüksek düzeyde eğitim almış annelerin ise daha çok destekleyici ve çocuk merkezli bir ebeveynlik stili benimsedikleri söylenebilir (Bornstein ve Zlotnik,2009).

Anne babanın yetiştirme biçimi de tutumlarını etkilemektedir. Kendi çocukluk yıllarında anne babalarının anlamsız ve gereksiz engellemeleri ile karşılaşmış çocuklar anne baba olduklarında kendilerine tanınmamış olan özgürlüklere çocuklarının sahip olmalarına karşı, bilinç dışı bir kıskançlık gösterirler. Bu nedenle genellikle kendi anne babalarının kullandıkları suçlama, aşağılama yollarını denerler. Anne babanın aşırı baskı altında büyümüş olması, bazı durumlarda da çocuğuna karşı aşırı gevşek ve yumuşak bir tutum içinde davranmasına neden olabilir(Yavuzer, 1995).

Anne baba arasındaki ilişkiler bir diğer etkidir. Anne baba arasındaki sıcak ve sağlıklı ilişkiler çocukları ile ilişkilerine de yansıtacak ve çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmelerinde önemli rol oynayacaktır. Anne baba arasındaki uyumlu ilişki, çocuklarına karşı tutarlı, kabul edici, sevecen bir tutum geliştirmelerini sağlar. Ailede sevgi, şefkat ve ilginin hâkim olduğu; güven verici desteleyici, demokratik bir havanın gelişmesinde önemli rol oynar (Çağdaş, 2003).

Ebeveynin cinsiyeti çocuğa karşı olan tutumunu etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar annenin babalara nazaran daha demokratik bir tutuma sahip olduğu kanıtlanmıştır. Babaların daha agresif bir stilleri olduğunu bu nedenle de daha otoriter görüldüğu annelerin ise çocuklarına daha yapıcı bir yaklaşımları olduğu kabul edilmektedir (Hart ve Robinson,1994; Russell, 1998).

Ailenin sosyo- ekonomik düzey ebeveyn stillerini ve davranışlarını birçok yönden etkilemektedir. Aynı sosyoekonomik düzeydeki annelerin tutumlarının benzer olduğu araştırmalarla görülmüştür. Anne baba- çocuk arasındaki ilişki, orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerde çocuk merkezli, kabul edilen ve eşitlikçidir. Yüksek sosyoekonomik düzeydeki aileler çocuklarına sıcak davranan ama bir o kadar da çocukların hayatlarına dâhil olan ailelerdir. Alt sosyoekonomik düzeydeki aileleri ise ebeveyn merkezli bir anlayış hâkimdir ve kontrol, emir, itaat odaklıdır (Bornstein ve Zlotnik,2009).

Saygın (2004), yapmış olduğu araştırmada annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarına karşı tutarlı disiplin davranışlarının arttığını, koruyuculuk, fiziksel cezalandırma ve başarı için baskı davranışlarının azaldığını gözlemlemiştir.

Annenin çalışması da çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebilir. Yavuzer (2006) da anne babalar arasında en az doyumlu ve en büyük ruhsal çöküntü içinde olanlar çoğunlukla küçük çocukları olan ve çalışmayan anneler olduğunu belirtmiştir. Bu doyumsuzluğun büyük ölçüde bakıcılık rolünün annelere getirdiği görev yükünün ağırlığından, kısıtlamalardan kaynaklanabileceğini vurgulamaktadır (Yavuzer, 2006).

Çocuğun yaşı, anne babalar çocuk büyüdükçe davranışlarını denetleyebileceğine, daha bilinçli ve daha kasıtlı davrandığına inanırlar. Bu nedenle çocuğu davranışlarından sorumlu tutarlar (Dönmezer; 1999).

Çocuğun cinsiyeti de anne baba tutumunu etkileyen bir faktördür Maccoby ve Martin (1983), erkek çocukların kızlara oranla stresli bir olay sonucunda genetik yatkınlık olarak daha tepkili ve sinirli olduklarından bahsetmiştir. Bu davranışları ebeveynleri tarafından sürekli müsaade edilmeyen bir durum olarak görülmesine

neden olabilir. Sonuç olarak anneye ait stres değerlendirildiğinde yüksek düzeyde erkek annelerinden bu sonucun çıktığı görülmektedir.

Yapılan bir araştırmada, anne babaların karşı cinsten çocuklarına daha yumuşak ve sevecen davrandıkları, aynı cinsten çocuklarına ise reddedici bir tutumla yaklaştıkları saptanmıştır (Dönmezer; 1997).

Sonuç olarak anne babanın çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında aile yaşantısını sürdürebilmek için gerekli bütün öğeler var iken anne babanın kendisinden kaynaklanan ya da çocuktan kaynaklanan nedenlerde vardır. Ama önemli olan çocuğu en iyi şekilde yetiştirmeye çaba göstermek ve onu topluma yararlı bir birey haline getirmektir. Büyüme aşamasında çocuğu olan anne babaya düşen birçok görev bulunmaktadır (Dursun, 2010).

2.8.Konu ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde aile tutumları ve sosyal beceriler ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırma ve yayınlara yer verilecektir.

2.8.1.Sosyal Beceri İle İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar

Flanagan (1994) yaptığı araştırmada, sosyal yeterlilik açısından risk altında olan 21 ve risk altında olmayan 30 çocuk olmak üzere Afrika, Amerika ve İspanyol asıllı toplam 51 anaokulu öğrencisine “Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi”nin öğretmen formunun sonuçları doğrultusunda sosyal beceri eğitimi programı uygulamıştır. Program tamamlandığında her iki grupta da sosyal beceri puanlarının yükseldiği, sosyal becerilerdeki gelişimle akademik başarı arasında da anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ve akademik başarının da arttığı görülmüştür.

Uysal (1996), anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına etkilerini araştırmıştır. Uysal, çalışmasında daha önce drama eğitimi almadığı belirlenen 48 çocukla çalışmıştır. Çocuklar 24'er kişilik gruplara ayrılarak deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna 12 haftalık yaratıcı drama programı uygulanmıştır. Uygulama öncesi ve sonrasında

deney ve kontrol gruplarında yer alan her çocuk için öğretmenler tarafından Portage Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programı Kontrol listesinin 61-72 ayda sosyal gelişime ait gözlem formu doldurulmuştur. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda deney grubundaki çocukların sosyal gelişim alanına dramının olumlu katkıda bulunduğu görülmüştür.

Poyraz Tüy (1999) yaptığı bir araştırmada, 3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukları sosyal beceri ve problem davranışları açısından karşılaştırmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, her iki grup arasında sosyal becerinin sosyal etkileşim boyutunda farklılık ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yaşlara göre sosyal beceri düzeylerinde yaşın artmasıyla birlikte sosyal beceri puanının arttığı bulunurken, Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçekleri'nin alt boyutlarından alınan puanlar üzerinde cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nin alt boyutlarından aldığı puanlar arttıkça, Problem Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarından aldığı puanların azaldığı ve işitme engeli olup olmama değişkeninin sosyal etkileşim puanı üzerinde etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Avcıoğlu (2001), "*İşitme Engelli Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yaklaşımı ile Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*" konulu doktora tez çalışmasında, işbirlikçi öğrenme yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, işitme engelli öğrencilerin temel sosyal beceriler, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri ve grupla bir işi yürütme becerilerini öğrenmelerinde ve bu becerileri genelledebilmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı, yöntem olarak tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modelini kullanmıştır. Araştırmanın örneklemini özel eğitim sınıfına devam eden işitme engelli dokuz öğrenci ile normal sınıflara devam eden işitme engelli olmayan yirmi yedi öğrenci olmak üzere toplam otuz altı öğrencidir. Araştırmacı tarafından geliştirilen işbirlikçi öğrenmeye dayalı sosyal beceri öğretim programı uygulanmıştır. Araştırmada öntest ve sontest Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, işbirlikçi öğrenme yöntemi doğrultusunda geliştirilmiş olan sosyal beceri öğretim programının toplam dokuz işitme engelli öğrencinin hedef

sosyal becerileri öğrenmelerinde ve bu becerileri genellemelerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Acun Kapıkıran, Bora İvrendi ve Adak (2006), okul öncesi öğrencilerinin sosyal becerilerini bazı demografik değişkenler açısından incelemiştir. Öğrencilerin sosyal becerileri öğretmenlerin algılarına dayalı olarak belirlenmiştir. Araştırmaya 4-6 yaş grubu 196 kız ve 147 erkek çocuk dâhil edilmiştir. Varyans analizi sonuçlarına göre, yaş değişkeninin sosyal beceriler üzerine etkisi incelendiğinde, 4 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklardan daha çok beceri yetersizliği gösterdikleri görülmüştür. Cinsiyet değişkeninin etkisine bakıldığında, kız çocuklarının uyum becerilerinin erkek çocuklarının uyum becerilerinden daha düşük olduğu saptanmıştır. Birlikte yaşanan kişi değişkeninin etkisi incelendiğinde, anne-babalarıyla yaşayan çocukların iletişim becerilerinin yalnız anneleri ile yaşayan çocukların iletişim becerilerinden daha iyi olduğu kaydedilmiştir. Okul öncesi kurumlarına devam etme süresi değişkeninin sosyal beceriler üzerindeki etkisi incelendiğinde, okul öncesi kurumuna ikinci kez devam eden çocukların ilk kez devam edenlerden daha çok sosyal becerilere sahip oldukları kaydedilmiştir.

Ekinci Vural (2006), okul öncesi eğitim programlarındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri programının çocuklarda sosyal becerinin gelişimine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda: Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan ailelerin Aile Katılım Ölçeğinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan ailelerin aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği görülmüştür. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin; Kişiler Arası İlişkiler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri alt ölçeklerinden aldıkları son-test puanların kontrol grubunda yer alan çocukların aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği görülmüştür. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan çocukların Psikolojik Gözlem Formunun, Psikososyal Gelişim alt

boyutundan aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan çocukların aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış göstermiştir.

Bülbül Ece (2008)'nin yaptığı araştırmada 4 yaş okul öncesi çocuklarının sosyal becerileri ve çocukların sosyal becerileri cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi ve anne-babanın öğrenim durumu açısından incelenmiştir. Çocukların ölçek ve alt ölçeklerden almış oldukları toplam puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda; kız çocukların erkek çocuklara göre İşbirliği, Kendini İfade Etme/Atılganlık, Özdenetim Alt Ölçek ve Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanı ve Dışsallaştırılmış Davranışlar Alt Ölçeği toplam puanlarının daha yüksek olduğu, İçselleştirilmiş Davranışlar Alt Ölçeği toplam puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Kardeşi olan çocukların tek çocuk olanlara göre İşbirliği, Özdenetim Alt Ölçek ve Sosyal Beceri Ölçeği toplam puanı daha yüksek çıkarken, Kendini İfade Etme/Atılganlık Alt Ölçek toplam puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Çocukların kardeş sayılarına göre; evde tek çocuk olanların kardeşi olan çocuklara göre Dışsallaştırılmış Davranışlar Alt Ölçeği ve Problem Davranışlar Ölçeği toplam puanları daha yüksek çıkarken, İçselleştirilmiş Davranışlar alt Ölçeği toplam puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırmada okul öncesi eğitim alma süresi ve anne-baba öğrenim durumu değişkenine göre; İşbirliği, Kendini İfade Etme/Atılganlık, Özdenetim Alt Ölçekleri, Sosyal Beceri Ölçeği toplam, Dışsallaştırılmış Davranışlar, İçselleştirilmiş Davranışlar Alt Ölçekleri ve problem davranışlar Ölçeği toplam puanları açısından gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

2.8.2. Anne Baba Tutumları İle İlgili Yapılmış Olan Araştırmalar

Kuzgun (1972), anne-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisini araştırmıştır. Üniversite öğrencileriyle yaptığı bu araştırmanın sonuçlarına göre, demokratik anne-baba tutumları bireyin kendini gerçekleştirmesi için en uygun ortamı yaratmaktadır. Otoriter anne-baba tutumu ise; bireyin kendini gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkilerken, ilgisiz anne-baba tutumu, sevgi yokluğu ile kendini gerçekleştirmeye engelleyici faktör olarak etki ettiği, ancak; sıkı

kontrolün olmayışının, bireyin kendini gerçekleştirmesine biraz daha olanak sağladığı görülmektedir.

Richman (1977) okul öncesi çocuk üzerinde davranış sorunlarını belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada çocuklarda görülen davranış sorunlarının anne baba arasındaki olumsuz ilişkilerin, çevresel baskıların ve evin kötü yaşam koşullarının neden olduğunu saptamıştır (Akt: Kibar,2008).

Korkmazlar (1980), yaptığı çalışmada “ 5-6 yaş okul öncesi çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişki” yi incelemiştir. Araştırmanın sonucu, çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tarzları arasındaki ilişkiyi kısmen desteklemiştir. Ayrıca değişik eğitim ve meslek düzeylerinden gelen ailelerin önemli rolü olduğu görülmüştür.

Onur (1981), “Çocuklarda kendine güven” isimli araştırmasında, anne- baba tutumlarını benimseyici-itici, demokratik-baskıcı, bağımsızlığı geliştirici- ket vurucu olmak üzere üç boyutta ele almıştır. Elde edilen bulgulara göre, kendine güvenin gelişmesindeki en önemli etkenin benimseyici tutum olduğu bulunmuştur.

Turner ve Harris (1984) de anne baba tutumları ve çocukların sosyal yeterlilikleri ile buna bağlı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak anne baba tutumlarının çocuğun yaşı ve cinsiyeti arasındaki bir ilişki bulamazken anne babanın tutumunun erkek çocuklarını üzerinde hoşgörülü olduklarını bulmuşlardır. Genel olarak anne babanın aşırı koruyucu ve hoşgörülü tutumu ile çocuğun özsaygı, kelime dağarcığı, empati kurma yeteneği ve fedakarlığı arasında anlamlı bir ilişki çıksa da bu ilişkinin çok zayıf olduğu görülmüştür.

Vaugh ve arkadaşları (1988), 3-7 yaş arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla başlattığı çalışmayı, çocuklar ergenlik çağına geldiğinde devam ettirmiş, çocukların kişilik gelişmelerine ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Sonuçta erken çocukluk dönemlerinde ailedeki sosyalleşme deneyimlerinin çocukların psikolojik gelişimleri için önemli olduğunu belirlemiştir.

Hatunoğlu (1994), araştırmasında anne baba tutumlarının çocuklardaki saldırganlık düzeyi ile ilişkisine bakmış ve otoriter tutuma sahip anne babaların çocuklarının ilgisiz ve demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarına göre daha çok saldırganlık eğilimi gösterdiklerini bulmuştur. Aynı zamanda alt ve orta sosyo ekonomik ailelerden gelen çocukların st sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre daha çok saldırganlık eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

şendoğdu (2000) araştırmasında çocukların anne baba tutumlarını algılayışı ile anne babanın yaşı, eğitimin durumu, mesleği, ocuk sayısının etkili olduğunu bulmuştur. Anne babanın eğitim seviyesinin yükseldikçe anne baba tutumlarının daha olumlu olduğunu bulmuştur. 9 ve 12 yaş çocuklarının benlik kavramı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmada şu sonuçları elde edilmiştir: Anne baba tutumları çocuğa demokratik bir ortam sağlayacak nitelikte olursa, çocukta benlik kavramının gelişimi daha sağlıklı olur.

Özben ve Argun (2002) yaptıkları bir araştırmada anne baba tutumlarının anne babanın yaşı, annenin işi, anne babanın eğitim durumu, ocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmaması, anne babanın çocuğun bağımsız davranışlarını destekleyip desteklememesi, annenin kendisini demokratik algılaması ile ocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Yurduşen (2004) okul öncesi dönemde çocukların annelerinin ocuk yetiştirme tutumlarının çocuklardaki ie yönelik ve dışa yönelik problem davranışlarına etkisini incelediği araştırmasında ev kadınlığı rolünü reddeden annelerden sürekli kaygı davranışlarının çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci (2004) alışmalarında annenin ruhsal belirtileri ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini incelemişlerdir. Anneye ait ruhsal problemlerin çocuklarda davranış problemlerine neden olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca bu çalışma kapsamında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha saldırgan ve daha hareketli olduklarını annelerden demokratik tutuma sahip olanların çocuklarda davranış problemleri görülme sıklığının otoriter annelere göre daha az rastlandığını grmştedir.

Kwon (2007), Annenin stres düzeyi ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri arasında bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada annelerin aşırı kontrollü ve olumsuz davranışlarının kesinlikle çocuğun davranış problemleri ile ilgili olduğunu ortaya koymaktadır.

Balat, Şimşek ve Akman (2008) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini anne ve öğretmen açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda annelerin erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha fazla sorun davranış belirttiğini bulmuşlardır.

Kaya (2010) ilköğretim öğrencilerinin anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmada anne babaların tutumlarının birbirine benzediğini, genç ve eğitim düzeyi yüksek anne babaların aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının daha düşük olduğunu bulmuştur. Anne baba tutumları ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır.

BÖLÜM III

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Yöntem

Bu araştırma köy ve kentte yaşayan anasınıfına devam eden çocukların sosyal becerilerini incelemek, sosyal becerilerinde anne baba tutumunun etkisi araştırmak amacıyla yapılmıştır. Sosyal becerilerinde; yaş, cinsiyet, anne eğitim durumu, anne yaşı, annenin mesleği, baba eğitim durumu, babanın yaşı, babanın mesleği, kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılık yaratıp yaratmadığı ayrıca incelenmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, köy ve kentte yaşayan ilköğretim anasınıfına devam eden çocukların sosyal becerilerini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir(Karasar, 2005).

3.1.2. Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Konya ilindeki köy ve kent ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Kadınhanı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı köy ilköğretim okulları arasından Basit Rastgele Örneklem Tekniği kullanılarak belirlenen resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, tam aileden gelen ve herhangi bir engeli olmayan 140 çocuk, anne ve babası oluşturmaktadır. Kent merkezinde ise, Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı; ilköğretim okulları arasından Basit Rastgele Örneklem Tekniği kullanılarak belirlenen resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, tam aileden gelen ve herhangi bir engeli olmayan 180 çocuk, anne ve babası olmak üzere toplam 320 çocuk, anne ve babası oluşturmaktadır.

Örneklemi oluşturan öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 3.1.1.Köyde ve Kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların cinsiyete göre dağılımları

Cinsiyet	KÖY		KENT	
	N	%	N	%
Kız	70	50,0	77	42,8
Erkek	70	50,0	103	57,2
Toplam	140	100,0	180	100,0

Tablo 3.1.1.görüldüğü gibi, örneklem grubu köy merkezinde 70'i(%50) kız, 70 (%50) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Kent merkezinde ise 77' si(%42,8) kız, 103'ü(%57,2) erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 3.1.2. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların yaşlarına göre dağılımları

YAŞ	KÖY		KENT	
	N	%	N	%
Beş	50	35,7	60	33,3
Beş buçuk	45	32,1	60	33,3
Altı	45	32,1	60	33,3
Toplam	140	100	180	100

Tablo 3.1.2. görüldüğü gibi köy merkezinde bulunan çocukların 50 si (%35,7) beş yaş, 45 i(%32,1) beş buçuk yaş; 45 i (%32,1) de altı yaşında bulunmaktadır. Kent merkezinde ise sayılar eşit dağılım göstermektedir.

Tablo 3.1.3. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin ve babalarının eğitim durumlarına göre dağılımları.

EĞİTİM DURUMU	(ANNE)		KENT		(BABA)		KENT	
	KÖY		N	%	N	%	N	%
Okuryazar değil	3	2,1	-	-	1	,7	-	-
Okuryazar	5	3,6	1	,6	3	2,1	1	,6
İlkokul mezunu	71	50,7	53	29,4	42	30,0	40	22,2
Ortaokul mezunu	44	31,4	30	16,7	47	33,6	24	13,3
Lise mezunu	11	7,9	55	30,6	34	24,3	54	30,0
Üniversite mezunu	6	4,3	41	22,8	13	9,3	61	33,9
Toplam	140	100,0	180	100	140	100,0	180	100,0

Tablo 3.1.3'te görüldüğü gibi örnekleme giren köydeki annelerden 3'ü (%2,1) okuryazar değil, 5'i (%3,6) okuryazar, 71'i (%50,7) ilkokul, 44'ü (%31,4) ortaokul, 11 i(%7,9) lise ve 6'si (%4,3) üniversite mezunudur. Kentteki annelerden 1'i (%0,6) okuryazar, 53'ü (%29,4) ilkokul, 30 u(%16,7) ortaokul, 55 i(%30,6) lise ve 41 i (%22,8) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.3. incelendiğinde örnekleme giren köydeki babalardan 1'i(%0,7) okuryazar değil, 3'ü(%2,1) okuryazar, 42'si (%30) ilkokul, 47'si(%33,6) ortaokul, 34 ü (%24,3) lise ve 13 ü(%9,3) üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Kentteki babalardan 1'i (%0,6) okuryazar, 40 ı (%22,2) ilkokul, 24 ü (%13,3) ortaokul, 54 ü(%30) lise ve 61 i (%33,9) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.4. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin ve babalarının yaş durumlarına göre dağılımları.

	(ANNE)				(BABA)			
	KÖY		KENT		KÖY		KENT	
Yaş	N	%	N	%	N	%	N	%
20- 30 yaş	62	44,3	72	40,0	34	24,3	30	16,7
31-40 yaş	68	48,6	96	53,3	83	59,3	115	63,9
41 ve üstü	10	7,1	12	6,7	23	16,4	35	19,4
Toplam	140	100,0	180	100,0	140	100,0	180	100,0

Tablo 3.1.4'te görüldüğü gibi örnekleme giren köy merkezlerindeki annelerin 62'si (%44,3) 20-30 yaş arasında, 68 i (%48,6) 31-40 yaş arasında, 10'u (%7,1) 41 ve üstü yaş arasında değişmektedir. Kent merkezlerindeki annelerin ise 72' si(%40) 20-30 yaş arasında, 96' sı(%53,3) 31-40 yaş arasında, 12' si (%6,7) 41 yaş ve üstü arasında değişmektedir.

Tablo 3.1.4. incelendiğinde örnekleme giren köy merkezlerindeki babaların 34' ü (%24,3) 20-30 yaş arasında, 83' ü(%59,3) 31-40 yaş arasında, 23' ü (%16,4) 41 ve üstü yaş arasında değiştiği görülmektedir. Kent merkezlerindeki babaların 30' u(%16,7) 20-30 yaş arasında, 115' ü(%63,9) 31-40 yaş arasında, 35 i (%19,4) 41 ve üstü yaş arasında değişmektedir.

Tablo 3.1.5. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların annelerinin meslek durumlarına göre dağılımları.

Anne Meslek	KÖY		KENT	
	N	%	N	%
Ev hanımı	133	95,0	149	82,8
Memur	5	3,6	18	10,0
İşçi	-	-	1	,6
Serbest meslek	2	1,4	12	6,7
Toplam	140	100,0	180	100

Tablo 3.1.5' te görüldüğü gibi örnekleme giren köy merkezlerindeki annelerin 133 ü (%95) ev hanımı, 5 i (%3,6) memur, 2 si (%1,4) serbest meslektir. Kent merkezlerindeki annelerin 149 u (%82,8)ev hanımı, 18 i(%10) memur, 1'i (%0,6) işçi, 12 si (%6,7) serbest meslek ile uğraşmaktadır.

Tablo 3.1.6. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların babaların meslek durumlarına göre dağılımları.

Baba meslek	KÖY		KENT	
	N	%	N	%
Çalışmıyor	8	5,7	3	1,7
Memur	11	7,9	54	30,0
İşçi	34	24,3	48	26,7
Serbest meslek	87	62,1	70	38,9
İşçi	-	-	5	2,8
Toplam	140	100,0	180	100,0

Tablo 3.1.6' da görüldüğü gibi örnekleme giren köy merkezlerindeki babaların 8'i (%5,7) çalışmıyor,11 i (%7,9) memur, 34'ü (%24,3) işçi, 87' si (%62,1) serbest

meslektendir. Kent merkezindeki babaların ise 3 ü (%1,7) çalışmıyor, 54' ü (%30) memur, 48'i (%26,7) işçi, 70'i (%38,9) serbest meslek 5'i (%2,8) emekli olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.7. Köyde ve kentte araştırmaya dâhil edilen çocukların kardeş sayılarına göre dağılımları.

Kardeş sayısı	KÖY		KENT	
	N	%	N	%
Kardeşi yok	8	5,7	16	8,9
1 kardeşi var	48	34,3	100	55,6
2 kardeşi var	40	28,6	43	23,9
3 kardeşi var	19	13,6	13	7,2
4 ve 4 ten fazla kardeşi var	25	17,9	8	4,4
Toplam	140	100,0	180	100,0

Tablo 3.1.7' de görüldüğü gibi köydeki çocuklardan 8 i (%5,7) kardeşe sahip olmamakla birlikte, 48' i (%34,3) tek bir kardeşe sahip, 40' ı (%28,6) iki kardeşe, 19' u (%13,6) üç kardeşe, 25' i (%17,9) 4 ve 4 ten fazla kardeşe sahiptir. Kentteki çocuklardan 16'sı (%8,9) kardeşe sahip olmamakla birlikte, 100'ü (%55,6) tek bir kardeşe sahip, 43' ü (%23,9) iki kardeşe, 13'ü (%7,2) üç kardeşe, 8' i (%4,4) 4 ve 4 ten fazla kardeşe sahiptir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak çocuk ve ailesi hakkındaki bazı bilgileri elde edebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, anne ve babaların doldurması için “Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği”, öğretmenlerin doldurması için “Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır.

3.1.3.1. Genel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmada yer alan çocukların ve anne babalarının sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi almak için geliştirilmiştir. Bu form anne ve babanın yaşı, medeni hali, eğitim düzeyi, çalışma durumu, ailenin gelir düzeyi ve ailedeki çocuk sayısına ilişkin bilgileri elde etmeye yöneliktir. Ayrıca formda, çocuğun yaşı, cinsiyeti gibi çocuğa ilişkin sorular da yer almaktadır (Ek1).

3.1.3.2. Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği

Anne-babalık stilleri ve boyutları ölçeği (ASBÖ-KF; Parenting Styles and Dimensions Questionnaire - Short Version) anne-baba tutumlarını değerlendiren bir ölçektir. Anne ya da babalar, kendi çocuklarıyla kurdukları etkileşim örüntülerini değerlendirmektedir. Toplam 32 maddeden oluşan ölçekteki ifadeleri anne ya da babalar “1 = Hiçbir zaman” , “2 = Seyrek” , “3 = Yarı yarıya” , “4 = Çok sık” , “5 = Her zaman” biçiminde değerlendirmektedir. Orjinal ölçek, 62 maddeden oluşmuştur. Bu sayı 32 maddeye kadar düşürülmüştür (Robinson, Mandleco, Olsen ve Hart, 2001; Akt: Erdiñç,2009).

Kapçı ve Erdiñç (2009), 3-13 yaş aralığında çocuğu bulunan anne babaların tutumlarını değerlendiren ve “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” (ASBÖ) (Parenting Styles and Dimensions Questionnaire) adı verilen ölçeğin Türk annelerde kullanımının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu amaca yönelik olarak, bir dizi geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin, Cronbach Alfa ile değerlendirilen iç-tutarlığı “yetkeci” olarak adlandırılan birinci faktör için .88, “yetkin” olarak adlandırılan ikinci faktör için .74 ve “izin verici-açıklama yapmama” olarak adlandırılan üçüncü faktör için .64 olarak hesaplanmıştır. Toplam 43 anneden, iki hafta ara ile elde edilen ölçümlerle test-tekrar test kararlılığı değerlendirilmiş ve bu değer. 64 ($p<.0001$) olarak bulunmuştur. Analizler, ASBÖ-KF'nin çocukları 3-13 yaş aralığında bulunan annelerin tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılabileceğini göstermiştir. Ayrıca, Batı kültürlerinde geliştirilen anne-baba tutum ölçekleriyle Türk annelerde uygunluğunu değerlendiren

bu araştırma sonuçları, anne-baba tutumları açısından kültürler-arası benzerliklerin yanı sıra farklılıkların da olabileceğine işaret etmektedir.

Ölçeğin anne formu, baba formu, annenin eşini değerlendirdiği ve babanın eşini değerlendirdiği 4 ayrı versiyonu bulunmaktadır. Bu 4 versiyonun da 3 faktörden oluştuğu bildirilmektedir. Yetkin/demokratik anne babalığı ölçen 1.faktör “Yetkin” (authoritative) olarak adlandırılmıştır (1. 3. 5. 7. 9. 11. 12. 14. 18. 21. 22. 25. 27. 29. 31. maddeler). Yetkeci ya da otoriter anne-babalığı ölçen 2. faktör (authoritarian) ise “ 2, 4, 6, 10, 13, 16, 19, 23, 26, 28, 30 ve 32.” maddelerden oluşmaktadır. İzin verici (permissive) olarak adlandırılan 3. faktör ise, 8, 15, 17, 20, 24. maddeler olmak üzere toplam 5 maddeden oluşmuştur.. ASBÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacı ile Promaks döndürmeli faktör analizi yapılmıştır (n=254). Özgün ölçeğe benzer biçimde varyansın %36'sını açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir (Erdinç, 2009).

3.1.3.3. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yas) Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilmiştir. Beşli dereceleme şeklinde oluşturulmuş likert tipi bir ölçektir. Maddelerin tamamı olumlu yönde düzenlenmiştir. Maddelere verilen tepkiler “her zaman yapar”, “çok sık yapar”, genellikle yapar”, “çok az yapar” ve “hiçbir zaman yapmaz” şeklinde derecelendirilmiştir. Her zaman yapar cevabı 5, hiç bir zaman yapmaz cevabı 1 puan almaktadır. Düşük puan, sosyal becerilere yeterince sahip olunmadığını, yüksek puan ise sosyal becerilere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 62 iken, en yüksek puan 310 puandır. SBDÖ 62 madde ve 9 alt ölçekten oluşan bir ölçme aracıdır. Alt ölçekler; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB), Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB), Dinleme Becerileri (DB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) ve Görevleri Tamamlama Becerileridir (GTB) (Avcıoğlu, 2003, Akt: Ekinci Vural,2006).

Kisiler Arası Beceriler (KB): Bu bölüm, 13 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireyler arası karşılıklı etkileşimin sürdürülmesinde önemli olan becerilerdir.

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEB): Bu bölüm 8 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem kendilerinin hem de başkalarının kızgınlık davranışlarını kontrol etmelerine ve değişikliklere kolayca uyum sağlamalarına yardım ederler.

Akran Baskısı ile Basa Çıkma Becerileridir (ABBÇB): Bu bölüm 9 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal etkileşim içerisinde akranları tarafından karşılaşılabilecekleri çeşitli baskılarla başa çıkmalarına yardım ederler.

Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB): Bu bölüm 10 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardım ederler.

Sözel Açıklama Becerileri (SAB): Bu bölüm, 7 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerileri içermektedir.

Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB): Bu bölüm 4 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin karşılaşılabilecekleri çeşitli sonuçları kabul etmelerine yardım eden becerilerdir.

Dinleme Becerileri (DB): Bunlar, 5 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerileri içermektedir.

Amaç Oluşturma Becerileri (AOB): Bu bölüm 3 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin başkalarından bağımsız olarak bir amaç oluşturmalarını ve bu amaçları gerçekleştirmelerini sağlayan becerilerdir.

Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB): Bu bölüm, 3 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin üstlendikleri görevleri yerine getirmelerine yardım eden becerilerdir (Avcıoğlu, 2003).

Ölçeğin geçerliği; kapsam ve yapı geçerliği olmak üzere iki ayrı yolla test edilmiştir. Kapsam geçerliği ile ilgili çalışmada uzman görüşüne başvurulmuştur. Kapsamla ve ölçeğin genel özellikleriyle ilgili olarak ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu anlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yinelenebilir analizler sonucunda ölçekte yer alan maddelerin dokuz faktörde toplandığı gözlenmiştir. Sosyal becerileri ölçmek amacıyla hazırlanan 62 maddelik ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık sınavında, Cronbach alpha güvenirlik katsayısı. 98, iki yarım güvenirlik katsayısı. 89 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise. 83 olarak bulunmuştur (Avcıoğlu, 2007).

1. Kişiler arası beceriler (15 madde; cronbach alpha: .95),
2. Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri (11 madde; cronbach alpha: .94),
3. Akran baskısı ile başa çıkma becerileri (10 madde; cronbach alpha: 0.92),
4. Kendini kontrol etme becerileri (4 madde; cronbach alpha: 0.91),
5. Sözel açıklama becerileri (7 madde; cronbach alpha: 0.85),
6. Sonuçları kabul etme becerileri (4 madde; cronbach alpha: 0.95),
7. Dinleme becerileri (5 madde; cronbach alpha: 0.87),
8. Amaç oluşturma becerileri (3 madde; cronbach alpha: 0.78),
9. Görevleri tamamlama becerileri (3 madde; cronbach alpha: 0.88) (Avcıoğlu, 2007).

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile resmi yazışmalar yapılarak, gerekli izinler alınarak Konya ili Kadınhanı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı köy ilköğretim okulları arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen anasınıfına devam eden tam aileden gelen ve herhangi bir engeli olmayan 140 çocuk, anne ve babası ile Konya ili Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilçe merkezinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen tam aileden gelen ve herhangi bir engeli bulunmayan basit örnekleme yöntemi ile belirlenen anasınıfına devam eden 180 olmak üzere toplam 320 çocuk, anne ve babası oluşturmaktadır.

Örnekleme dâhil edilen ilköğretim okulları müdürleri ve öğretmenleri ile görüşülerek araştırmanın amacı, yöntemi hakkında bilgi verilmiş olup bu okullardaki anasınıfına devam eden çocuklarla çalışılmak istenildiği ifade edilmiştir. Veri toplama aşamasında, öncelikle öğretmenler ile görüşülüp veri toplama için uygun günler belirlenmiştir. Araştırma verileri öncelikle köy ilköğretim okulundaki okul öncesi öğrencilerinden toplanmış daha sonra köy ilköğretim okullarında uygulama yapılan çocuk sayıları dikkate alınarak kent merkezinde farklı ilköğretim okuluna devam eden okul öncesi öğrencilere ulaşılarak ölçme araçları uygulanmıştır. Veri toplamak amacıyla gidilen okullarda öncelikle araştırmaya dâhil olan öğrencilerin ailelerine araştırmanın amacı ve ölçme araçları ile ilgili bilgi verilmiş daha sonra da “Kişisel Bilgi Formu” ve “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” uygulanmıştır. Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” anne ve babalar tarafından ayrı ayrı doldurulmuştur. Ayrıca araştırmaya dâhil olan öğretmenlerden araştırmaya dâhil olan öğrencileri gözlemledikten sonra “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ni” doldurmaları istenmiştir.

3.3. Verilerin Değerlendirilmesi Ve Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak toplam veriler değerlendirilerek istatistiksel analizleri yapılmıştır.

3.3.1. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada çocukların anne ve babalara uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’nde” yer alan bilgiler karakterlerle tanımlanmış ve istatistiksel analiz ve değerlendirmelerin yapılması amacıyla bilgisayar ortamında kaydedilmiştir. Ayrıca öğretmenlere uygulanan “Sosyal Becerileri Değerlendirme ” ölçeğine ilişkin elde edilen puanlar hesaplanmış ve kaydedilmiştir. Form ve ölçeklerden elde edilen tüm bilgiler analiz için bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.3.2. Verilerin Analizi

Ölçek yoluyla toplanan veriler, bilgisayarda SPSS 15 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde;

1. Köyde ve kentte yaşayan çocukların cinsiyetlerine göre sosyal beceri puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını, ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinde “T testi” kullanılmıştır.
2. Köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerini; çocukların yaşı, annelerinin ve babalarının yaş, meslek, eğitim durumları ve kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek boyutlu varyans (Anova) analizi ile yoklanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey testi kullanılmıştır.
3. Köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde annelerinin ve babalarının tutumlarının etkisi Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir.

Korelasyon iki ya da daha fazla değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi gösterir.

Korelasyon “ r “katsayısı ile gösterilir. -1 ile +1 arasında değerler alır. 0,00-0,25 Çok Zayıf, 0,26-0,49 Zayıf, 0,50-0,69 Orta, 0,70-0,89 Yüksek 0,90-1,00 Çok Yüksek ilişki olduğunu göstermektedir (Köklü ve diğerleri, 2006).

- $r = -1$ ise tam negatif doğrusal bir ilişki vardır
- $r = +1$ ise tam pozitif doğrusal bir ilişki vardır.
- $r = 0$ ise iki değişken arasında ilişki yoktur.

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMA BULGULARI

Köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi, sosyal becerilerinde anne-baba tutumları, çocukların cinsiyeti, çocukların yaşı, anne-babanın eğitim durumu, anne- babanın yaşı, anne-babanın mesleği, kardeş sayısı değişkenlerinin farklılık yaratıp yaratmadığının saptanması amacıyla yapılan araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Kent ve köyde yaşayan okul öncesi çocukların anne ve babalarının tutum değişkenine göre çocukların sosyal becerisi incelenmiş ve bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.1. Kentte yaşayan okul öncesi çocukların anne baba tutumlarına göre “Sosyal Beceri ” puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları.

Kent	Sosyal Beceri	Demokratik Anne	Otoriter Anne	İzin verici Anne	Demokratik Baba	Otoriter Baba	İzin verici Baba
	Pearson Korelasyon	1	,215	-,078	,037	,133	-,036
Sosyal Beceri	P-değeri		,004*	,298	,620	,076	,630
	N	180	180	180	180	180	180

*p <.05

Tablo 4.1 incelendiğinde demokratik anne tutumu (r= 215) ile sosyal beceri düzeyleri arasında pozitif, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır [p<0.05]. Bu sonuca göre demokratik tutumla karşılaşan okul öncesi çocukların düşük düzeyde de olsa sosyal beceri yönünden olumlu yönden etkilendiği söylenebilir. Otoriter anne-baba tutumu, İzin verici anne- baba tutumu, Demokratik baba tutumu ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır [p >0.05].

Tablo 4.2. Köyde yaşayan okul öncesi çocukların anne baba tutumlarına göre “sosyal beceri ” puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları

Köy		Sosyal Beceri	Demokra tik Anne	Otoriter Anne	İzin verici Anne	Demokra tik Baba	Otoriter Baba	İzin verici Baba
Sosyal Beceri	Pearson Korelasyon	1	,402	-,442	-,164	,365	-,435	-,233
	P değeri		,000*	,000*	,053	,000*	,000*	,006*
	N	140	140	140	140	140	140	140

*p<.05

Tablo 4. 2 incelendiğinde; demokratik anne tutumu (r= 402) ve baba tutumu (r=365) ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında pozitif p< .05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre demokratik anne ve baba tutumu ile karşılaşan çocukların sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Otoriter anne tutumu (r= -442) ve baba tutumu (r= -435) ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında negatif, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır [p<0.05]. Bu sonuca göre Otoriter anne ve baba tutumunun çocukların sosyal beceri düzeylerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. İzin verici anne tutumu ile sosyal beceri düzeyleri arasında p< .05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki (p=.53) bulunmamasına rağmen izin verici baba tutumu (r= -233) ile sosyal beceri düzeyinde negatif, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. [p< .05]. Düşük düzeyde olmasına rağmen izin verici baba tutumunun çocukların sosyal beceri düzeylerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Tablo 4.3. Köyde ve kentte yaşayan çocukların cinsiyetine göre sosyal beceri puan ortalamaları ve T testi sonuçları.

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	p
KENT	Kız	77	231,68	52,19	2,04	0,042*
	Erkek	103	215,18	54,45		
KÖY	Kız	70	201,77	45,26	1,03	0,305
	Erkek	70	194,42	38,83		

Tablo 4.3 incelendiğinde, kent merkezinde bulunan kız öğrencilerin sosyal beceri puan ortalaması (\bar{X} =231,68), erkek öğrencilerin sosyal beceri puan ortalaması ise (\bar{X} =215,18) olarak hesaplanmıştır. Kız ve erkek çocukların sosyal beceri puan ortalamaları arasında kız çocuklar lehine $p < .05$ anlamlılık düzeyinde farklılık ($p = 0,042$) bulunmuştur. Bu veriler doğrultusunda kent merkezinde bulunan kız çocuklarının sosyal becerileri erkek çocuklarının sosyal becerilerine göre daha ileri düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi, köydeki kız çocuklarının sosyal beceri puan ortalaması $\bar{X} = 201,77$, erkek çocukların ortalaması ise $\bar{X} = 194,42$ olarak bulunmuştur. Fakat köydeki okul öncesi çocukların cinsiyete göre sosyal beceri puan ortalamaları arasında $p < .05$ anlamlılık düzeyinde farklılık ($p = 0,305$) bulunmamıştır.

Tablo 4.4. Köyde ve Kentte yaşayan okul öncesi çocukların yaşlarına göre sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları

	YAŞ	n	\bar{X}	ss	f	P
KENT	5,00	60	216,88	48,37	0,53	0,58
	5,50	60	227,10	56,78		
	6,00	60	222,75	56,75		
	Toplam	180	222,24	53,97		
KÖY	5,00	50	192,74	45,51	1,36	0,25
	5,50	45	195,71	44,03		
	6,00	45	206,44	35,57		
	Toplam	140	198,10	42,18		

*** $p < .05$**

Tablo 4.4. incelendiğinde Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puan ortalamalarında çocukların yaşının anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir [$p > 0,05$].

Tablo 4.5. Kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova testi ve Tukey testi sonuçları.

Anne eğitim durumu	n	\bar{X}	ss	f	p	Anlamlı fark
İlkokul	54	212,12	55,14			
Ortaokul	30	209,06	53,88			
Lise	55	225,41	48,42	3,03	,031*	d-a
Üniversite	41	240,95	55,65			p=0,047
Toplam	180	222,24	53,97			

a: ilkokul b:ortaokul c: lise d: üniversite *p< .05

Tablo 4.5. incelendiğinde kentte yaşayan çocukların sosyal beceri puanlarında anne eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. [$p<0.05$]. Farklılıkların anlamlı çıkması durumunda ikili grupların karşılaştırılmasında Tukey testi kullanılmıştır. Tukey testi sonucuna göre ilkokul ve üniversite mezunu annelerin puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir [$p<0.05$]. İlkokul mezunu annelerinin ortalamaları ($\bar{X}=212,12$) düşük, üniversite mezunu annelerin ortalamaları ise ($\bar{X}=240,95$) en yüksektir. Bu sonuca göre Kent merkezinde annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal beceri puanlarında da artış olduğu söylenebilir. Aşağıdaki tablo 4.6'da ise köyde yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.6. Köyde yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova testi sonuçları.

Anne Eğitim durumu	n	\bar{X}	ss	f	p
Okuryazar	3	198,33	39,11		
Değil					
Okuryazar	5	206,20	30,89	,499	,777
İlkokul	71	194,90	46,43		
Ortaokul	44	198,75	38,48		
Lise	11	199,36	35,40		

Üniversite	6	222,00	41,91
Toplam	140	198,10	42,18

***p < .05**

Tablo 4.6' da görüldüğü gibi, köyde yaşayan çocukların sosyal beceri puanlarında anne eğitim düzeyinin anlamlı farklılık yaratmadığı görülmektedir [$p > 0.05$]. Yani köydeki annelerin eğitim düzeyi ile çocukların sosyal becerileri arasında bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 4.7. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin yaşlarına göre çocukların sosyal beceri puanları, Anova testi sonuçları.

	Anne yaş	n	\bar{X}	ss	f	p
KENT	20-30 yaş	72	219,81	54,04	,248	,780
	31-40 yaş	96	222,92	54,71		
	41 ve üstü	12	231,33	50,61		
	Toplam	180	222,24	53,97		
KÖY	20-30 yas	62	196,62	34,17	,213	,808
	31-40 yas	68	200,26	46,06		
	41 ve üstü	10	192,50	60,67		
	Toplam	140	198,10	42,18		

***p < .05**

Tablo 4.7' de görüldüğü gibi köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puanlarında anne yaşının anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmektedir [$p > 0.05$]. Yani köy ve kent merkezinde annelerin yaşları ile çocukların sosyal becerileri arasında bir fark bulunmamaktadır. Tablo 4.8'de ise köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin, annelerinin meslek değişkenine göre incelenmesi sonucu elde edilen sonuçlar verilmiştir.

Tablo 4.8. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların annelerinin mesleklerine göre çocukların sosyal beceri puanları ve Anova testi sonuçları.

	Anne meslek	n	\bar{X}	ss	F	P
KENT	Ev hanımı	149	218,24	53,45	2,049	,109
	Memur	18	250,77	60,43		
	İşçi	1	234,00	.		
	Serbest meslek	12	228,16	41,41		
	Toplam	180	222,24	53,97		
KÖY	Ev hanımı	133	196,91	42,12	1,420	,245
	Memur	5	229,20	42,51		
	Serbest meslek	2	199,00	28,28		
	Toplam	140	198,10	42,18		

*p< .05

Tablo 4.8 incelendiğinde kent ve köy merkezinde yaşayan çocukların sosyal beceri puanları ile annelerinin meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir [p > 0.05].

Tablo 4.9. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının eğitim düzeyine göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları.

	Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss	f	p
KENT	Okuryazar	1	310,00	.	2,04	,090
	İlkokul	40	206,87	56,81		
	Ortaokul	24	214,41	51,29		
	Lise	54	230,07	49,58		
	Üniversite	61	227,03	54,98		
	Toplam	180	222,24	53,97		
KÖY	Okuryazar değil	1	90,00	.	2,06	,074
	Okuryazar	3	185,00	28,51		
	İlkokul	42	190,97	36,23		
	Ortaokul	47	200,14	46,43		
	Lise	34	203,44	41,11		
	Üniversite	13	211,07	40,04		
	Toplam	140	198,10	42,18		

*p< .05

Tablo 4.9. incelendiğinde kent ve köy merkezinde yaşayan çocukların sosyal beceri puanlarında baba eğitim düzeyinin anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir [$p > 0.05$]. Aşağıda tablo 4.10'da Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının yaşlarına göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.10. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının yaşlarına göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları

	BABA YAŞ	n	\bar{X}	ss	f	p
KENT	20-30 yaş	30	229,00	60,10	,28	,756
	31-40 yaş	115	221,00	53,34		
	41 ve üstü	35	220,54	51,64		
	Toplam	180	222,24	53,97		
KÖY	20-30 yaş	34	190,64	33,61	,88	,415
	31-40 yaş	83	201,80	43,23		
	41 ve üstü	23	195,73	49,37		
	Toplam	140	198,10	42,18		

* $p < .05$

Tablo 4.10.incelendiğinde köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal beceri puan ortalamalarında baba yaşının anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir [$p > 0.05$]. Bu bulgu köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde baba yaşının etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.11. Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların babalarının mesleklerine göre çocukların sosyal beceri puanları ve Anova testi sonuçları.

	Baba meslek	N	\bar{X}	ss	F	P değeri
KENT	Çalışmıyor	3	220,00	42,53	,132	,971
	Memur	54	226,03	56,14		
	İşçi	48	223,02	53,90		
	Serbest meslek	70	219,01	54,06		
	Emekli	5	220,40	52,40		
	Toplam	180	222,24	53,97		

KÖY	Çalışmıyor	8	175,25	47,18	2,219	,089
	Memur	11	221,45	41,75		
	İşçi	34	192,20	38,50		
	Serbest meslek	87	199,55	42,29		
	Toplam	140	198,10	42,18		

Tablo 4.11.incelendiğinde köy ve kent merkezinde yaşayan çocukların sosyal beceri puanları ile babaların meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$p>0.05$]. Aşağıda Tablo 4.12.'de kentte yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları, Tukey ve Anova Testi sonuçları çizelgede sunulmuştur.

Tablo .4.12.Kentte yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları, Anova ve Tukey testi sonuçları.

Kardeş sayısı	n	\bar{X}	ss	f	p	Anlamlı Fark
Kardeşi yok	16	228,43	58,41			-
1 kardeşi var	100	225,61	55,67			-
2 kardeşi var	43	228,76	49,72			-
3 kardeşi var	13	191,38	37,43	2,51	,043*	-
4 ten fazla	8	182,87	45,33			-
Toplam	180	222,24	53,97			

*** $p< .05$**

Tablo 4.12. incelendiğinde, kent merkezinde okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin puan ortalamalarında kardeş sayısının $p< .05$ düzeyinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir [$p=0.43$]. Farklılığın hangi kardeş sayısında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilişkiler arasında anlamlılık bulunamamıştır [$p >0.05$]. Tablo 4.13'de ise köyde yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları verilmiştir.

Tablo .4.13.Köyde yaşayan okul öncesi çocukların kardeş sayısına göre sosyal beceri puan ortalamaları ve Anova testi sonuçları

Kardeş sayısı	n	\bar{X}	ss	f	p
Kardeş yok	8	202,75	26,09		
1 kardeşi var	48	196,66	39,13		
2 kardeşi var	40	198,90	50,00	,638	,636
3 kardeşi var	19	209,42	48,22		
4 ten fazla	25	189,48	33,29		
Toplam	140	198,10	42,18		

***p< .05**

Tablo 4.13. incelendiğinde, köy merkezindeki çocukların sosyal becerilerinin puan ortalamalarında kardeş sayısının anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. [P >0.05]. Bu bulgu köyde yaşayan çocukların sosyal becerilerinde kardeş sayısının etkili olmadığını göstermektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmada, anasınıfına devam eden köy ve kent çocuklarının anne baba tutumlarına göre sosyal becerileri arasında fark olup olmadığının belirlenmesi ayrıca çocuğa ve ebeveynlerine ait çeşitli değişkenlerin çocukların sosyal becerilerinde farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Kent ve köyde yaşayan okul öncesi çocukların anne ve babalarının tutum değişkenine göre çocukların sosyal becerisi incelenmiş, genel olarak annelerin ve babaların çocuklarına yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarının çocuklarının sosyal becerilerini etkilediği görülmüştür.

Kent ve köyde yaşayan annelerin tutumlarından, demokratik anne tutumuyla sosyal beceri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum demokratik anne tutumu ile karşılaşan çocukların sosyal beceri puanlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Anneler demokratik tutum doğrultusunda düşüncelerini sorma, düşüncelere saygı gösterme, kendini ifade edebilme, toplum kurallarına uyma gibi çocuklarına sosyal beceri yönünden iyi bir model olmaktadır. Farklı yerleşim yerlerinde benzer sonuçlar çıkması demokratik tutumla çocuk yetiştirme sosyal beceri yönünden aynı sonuçlar vereceğini göstermektedir.

Kent merkezinde otoriter anne tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat köy merkezinde otoriter anne tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı, negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu durum Otoriter anne tutumu gösterilen çocukların sosyal beceri puanlarının olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Okul öncesi dönem çocukları ilk model olarak anne ve babasını almaktadır. Ceza, baskı, sert kurallar, disiplin ile karşılaşan çocuk sosyal beceri yönünden olumsuz etkilenmekte, arkadaşlarıyla iletişim kuramayan, haklarını koruyamayan, düşük özgüvenli bir birey olarak yetişmektedir. Kent merkezinde otoriter anne tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması kent merkezindeki annelerin eğitim düzeylerinin köy merkezinde bulunan annelere göre daha ileri düzeyde olmasından kaynaklanabilir.

Kent ve köy merkezinde anne tutumlarından izin verici anne tutumu ile sosyal beceri düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde izin verici anne tutumunun etkili olmadığını göstermektedir.

Yapılmış araştırmalarda elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Vural (2012) yaptığı çalışmada, annesini hoşgörülü ve demokratik olarak algılayan çocukların puan ortalamasının daha yüksek olduğunu söylemektedir. Annesini hoşgörülü ve demokratik olarak algılayan çocukların olumsuz sosyal davranışlarının daha az olduğunu, tüm bulguların çocukların olumlu davranış kazanmalarında hoşgörülü ve demokratik tutumun etkisini ortaya koyduğundan bahsetmektedir.

Bilal (1984), annelerinin demokratik olarak algılayan çocukların uyum düzeylerinin, annelerini otoriter olarak algılayan çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ömeroğlu (1996) köy ve kentteki annelerin tutumlarını karşılaştırdığı çalışmasında köydeki annelerin, kentteki annelere göre daha koruyucu ve baskıcı olduklarını; kentteki annelerin köydeki annelere göre daha demokratik tutum gösterdikleri belirlenmiştir.

Köy ve kent merkezinde baba tutumları ile çocukların sosyal beceri puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında;

Köy merkezinde demokratik baba tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki pozitif yöndedir. Demokratik baba tutumu ile karşılaşan köy çocuklarının sosyal beceri puanlarının da yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Demokratik tutumu benimseyen baba çocuk ile ilişkisinde onun düşüncelerini önemser, bireyselliğini kabul eder ve ona saygı gösterir. Bu tutumla büyüyen çocuk aynı tutumu diğer insanlara göstermektedir. Sosyal beceri yönünden olumlu sonuçlar gösterilmesi doğal bir durumdur. Köy merkezinde demokratik tutum sosyal beceri üzerinde olumlu sonuçlar gösterirken kent merkezinde demokratik baba tutumu ile

sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum kent merkezindeki babaların köy merkezindeki babalara göre daha yoğun ve uzun saatler çalışılacak meslek dallarına sahip olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Uzun ve yoğun çalışmalar sonucunda kentteki babaların eşleri ile iletişiminin köydeki babalara göre daha kısa süreli olduğu bu durumun çocukları ile iletişimlerini de etkilediği düşünülebilir.

Köy merkezinde otoriter baba tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki negatif yöndedir. Bu durum Otoriter baba tutumuyla karşılaşan çocukların sosyal beceri puanlarının düşük olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Otoriter tutum arttıkça sosyal beceri düzeyi azalmaktadır. Kent merkezinde ise otoriter baba tutumu ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Köy ortamı geleneksel değer yargılarının egemen olduğu ve çocuklardan da geleneksel değerlere bağlılık göstermelerinin istendiği bir ortam olması nedeniyle genellikle anne babaların çocuklara sergiledikleri tutum ve davranışlar benzer özellikte olmaktadır. Genellikle aile ile ilgili kararları baba almakta anne daha arka planda bulunmaktadır. Bu durum kent ve köy merkezindeki sonuçlarında farklılık çıkarabileceğini göstermektedir.

Köy merkezinde izin verici baba tutumu ile çocukların sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İzin verici baba tutumu da otoriter baba tutumu gibi çocukların sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir. İzin verici baba tutumu arttıkça sosyal beceri azalmaktadır. Kent merkezinde ise izin verici baba tutumu ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Daha önce bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır.

Kırsalda yaşayan anne ve babaların kentteki anne ve babalara göre daha koruyucu, daha katı disiplinli ve daha az demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilmektedir (Örgün 2000, Özcan, 1996).

Ömeroğlu (1996) çalışmasında köy ve kentteki babaların tutumlarını karşılaştırdığı araştırma sonucunda; köydeki babaların demokratik tutumunun, kentteki babalara

göre daha düşük düzeyde olduğunu, kırsalda yaşayan babaların katı/disiplin tutumunun ise kentte yaşayan babalara göre daha yüksek düzeyde olduğunu vurgulamıştır. Babaların annelere göre çocuk yetiştirmeye ilişkin daha arka planda ve daha ilgisiz oldukları vurgulanmaktadır.

Okul öncesi çocukların cinsiyetinin sosyal beceri üzerindeki etkisi incelendiğinde, Köyde yaşayan çocukların sosyal becerilerinde cinsiyetin anlamlı farklılık yaratmadığı, kentte yaşayan çocukların sosyal becerileri puan ortalamalarında cinsiyetin anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür. Kız çocuklarının sosyal beceri puan ortalamasının erkek çocukların sosyal beceri puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Bunun nedeni olarak çocukların yetiştirilmesinde anne baba tutumlarının çocukların cinsiyetine göre ayırım yapılabileceği düşünülebilir. Türkiye’de kız ve erkek çocukların davranışlarına yön veren duyuşsal özellikleri, bilişsel yeterlilikleri ve düşünsel becerilerin önemli bir bölümünü, yetişkinlerin davranışlarını gözleyerek edindiği savunulmaktadır. Kız ve erkek çocukların, kendi cinsiyetlerindeki yetişkinleri model aldıkları ifade edilmekte ve anne-babaların kız çocukları ile iletişim kurarken daha fazla sözel ifade ve sözel uyarınları kullandıkları, erkek çocukları ile iletişim kurarken ise daha az sözel iletişim kurdukları ve daha çok davranışa dayalı iletişim kurdukları vurgulanmaktadır (Eser, 2007).

Aile içi toplumsallaşma sürecinde kız çocuk tertipli, itaatkâr, evi çekip çeviren, başkaları için yaşamaya ve fedakârlık yapmaya hazır bir birey olarak yetiştirilirken; erkek çocuk, güçlü, göreceli olarak bağımsız, otoriter ve istediği zaman dışarıda vakit geçirebilen bir birey olarak yetiştirilmektedir (Olson ,1982).

Daha önceki araştırmalara bakıldığında Jamyang vd. (2004), tarafından okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile ilgili yapılan araştırmada kızların erkeklerden daha fazla sosyal beceriler gösterdikleri saptanmıştır. Atılğan’da (2001) araştırmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmada, kız çocukların erkek çocuklara göre daha yüksek bireysel özelliklere ve sosyal beceri özelliklerine sahip olduğu görülmüştür.

Koçak ve Tepeli (2006) yaptıkları araştırmalarında, cinsiyetin çocukların işbirliği ve sosyal becerilerine yönelik davranışlarını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulgularına göre, kız çocukların işbirliği ve sosyal beceriler puan ortalamalarının erkek çocuklardan daha yoksek olduğu görülmektedir.

Poyraz (2007) kız çocuklarının sözel iletişim becerilerinde erkek çocuklardan daha başarılı olduklarını, erkek çocukların kız çocuklarına göre saldırganlık vb olumsuz sosyal becerilerinde daha yoksek olduğunu ortaya koymuştur.

Gresham ve Stuart (1992), Jamyang vd. (2004), Dermez (2008), tarafından yapılan araştırmalarda da kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceri gösterdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puan ortalamalarında çocukların yaşının etkisine bakıldığında yaşın anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Bu bulgu köyde ve kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde yaşın etkili olmadığını göstermektedir. Bu sonuç daha oce bu alanda yapılan çalışmalarla farklılık göstermektedir.

Sarı'nın (2007) anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin ocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi konulu araştırmasında, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin yaşına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, 6 yaşındaki çocukların, 5 yaşındaki çocuklardan daha uyumlu olduğu vurgulanmıştır.

Durualp vd. (2009) tarafından yapılan araştırmada, ogrencilerin yaşlarına göre sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanların birbirinden farklılık gösterdiği; bu farkın, ogrencilerin diğer ogrencilere göre başkalarının sözel mesajlarını yorumlama becerisi açısından daha yetkin olduklarından ve bireylerin sosyal beceri gelişiminin doğum ile başlayıp, yaşla birlikte arttığı gerçeğinden kaynaklandığı kabul edilmektedir.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puan ortalamalarında anne eğitim düzeyine bakıldığında; köyde yaşayan çocukların sosyal becerilerinde annenin eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık yaratmadığı, kentte yaşayan çocukların

sosyal beceri puanlarında anne eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. Farklılıkların anlamlı çıkması durumunda ikili grupların karşılaştırılmasında Tukey testi kullanılmıştır. Farklılıkların ilkökul ve üniversite mezunu annelerden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul mezunu annelerinin ortalamaları düşük, üniversite mezunu annelerin ortalamaları ise en yüksektir. Kent merkezinde eğitim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının sosyal beceri puanı daha yüksektir. Bu sonuç kent merkezinde eğitimin daha ön planda tutulduğunu, annenin eğitim seviyesi arttıkça çocuğuyla kurduğu iletişimin ve çocuğuna sosyal anlamda olumlu rol modeli olma düzeyinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bir diğer görüş ise kent ve köy merkezinde örnekleme dâhil edilen üniversite mezunu annelerin sayılarının farklılıklardan kaynaklı olabilir.

Kuzgun (1987) annenin eğitim düzeyleri yükseldikçe, çocuklarına olan demokratik ve hoşgörölü tutumlarının arttığı, eğitim düzeyi düştükçe otoriter ve baskıcı tutumun arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Dicle (2006), Karakuş (2006) tarafından yapılan araştırmada çocukların annelerinin öğrenim durumlarına göre aldıkları puanlar incelendiğinde anne öğrenim durumunun öğrencilerin sosyal becerilerini etkilediği belirlenmiştir.

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2000) ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları tutumun önemli olduğunu vurgulamışlardır. İlkokul mezunu ebeveyn ile yüksekokul mezunu ebeveynler arasında çocuklarına uyguladıkları tutumlar açısından farklılıklar görülebilmektedir. Annelerin öğrenim düzeyinden çok çocuklara karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar çocukların sosyal becerilerinde daha çok etkili olmaktadır. Bu davranışları da, bu konuda almış oldukları eğitimle daha çok geliştirilebilmektedir.

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puanları ile annelerin yaşı ve meslek durumları arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre köyde ve kentte çocukların sosyal bir birey olarak yetiştirilmesinde anne yaşından ve anne meslek durumundan daha önemli olan annelik becerisidir yorumu yapılabilir. Yapılmış araştırmalarda elde edilen bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Sarı'nın (2007) araştırmasına göre, çocukların sosyal uyum ve becerileri annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Özbey'in (2009) yaptığı çalışmada, çocukların anne mesleğine göre PKBS-2'de yer alan Sosyal Beceri Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Köy ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puanları ile babaların eğitim durumlarına bakıldığında; sosyal beceri puanlarında baba eğitim düzeyinin anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Bu durumda babaların eğitim düzeyinden çok aile içi iletişimin, olumlu rol model olmalarının çocukların sosyal becerinin gelişmesinde daha etkili olacağı söylenebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırma bulgularına benzer bulgulara, bazı araştırmalarda ise farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir.

Baba öğrenim düzeyi yükseldikçe, daha demokratik, daha modern ve esnek bir cinsiyet rolüne sahip olmakta, dolayısıyla anne-baba sorumluluğunu daha çok almaktadır (Model 1981).

Günindi'nin (2008) araştırmasına göre, babası üniversite mezunu olan çocukların sosyal uyum ve becerilerinin, babası lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu vurgulanmıştır.

Köy ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal beceri puan ortalaması incelendiğinde çocukların sosyal beceri puanları ile babalarının yaşı ve meslek durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum, yerleşim yerinin öneminin olmadığını, babanın hangi meslek dalına ait ya da kaç yaşında olduğundan çok çocuğuna olumlu rol model olmasının, çocuğu ile iletişiminin sosyal beceri gelişiminde daha belirleyici olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda yapılmış araştırmalar incelendiğinde aynı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir.

Sarı'nın (2007) araştırmasına göre, çocukların sosyal uyum ve becerileri babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Özbey'in (2009) yaptığı araştırmada, çocukların baba mesleğine göre, PKBS-2'de yer alan Sosyal Beceri Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Günindi'nin (2008) araştırmasına göre, çocukların sosyal uyum ve becerileri babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Bir başka çalışmada Özyürek (2004) yaptığı araştırmasında, yerleşim birimine göre baba yaşının çocuklara karşı davranışlarında etkisini incelemiştir. Baba yaşının çocukların davranışlarını etkilemediğini ortaya koymuştur

Köyde ve kentte yaşayan okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile kardeş sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında; köydeki okul öncesi çocukların sosyal becerilerinde kardeş sayısının etkisinin olmadığını, kentteki okul öncesi çocukların sosyal becerilerinde ise kardeş sayısının etkisinin olduğu sonucu bulunmuştur. Farklılığın hangi kardeş sayısında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arası anlamlılık bulunamamıştır.

Kent ortamında az sayıda kardeşi olan çocukların daha yüksek sosyal beceri puan ortalamasına sahip olmaları ekonomik açıdan daha iyi olanakların sunulması, ailenin çocuğun ilgi ve isteklerine daha fazla zaman ayırma şansının olması ve daha çok çocuğa sahip ailelere göre çocukla daha fazla ilgilenme şansının olmasından kaynaklanıyor olabilir. Kent ortamında kültürel ve sosyal olanakların mevcut olmasından dolayı kent kültürünün etkisiyle aileler birbirlerinden de etkilenerek çocuklarına daha fazla destek olmaya çalışabilmektedirler (Ogelman 2008).

Sosyal beceriler ve kardeş sayısı konusunda Dunn (1983), kardeş ilişkilerinin çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu savunmuştur. Hall vd. (1996), kardeşlerin birbirleri için özdeşim modeli olduklarını toplumsal ilişkileri birbirlerinden öğrenerek sosyal etkileşimi gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Stormshak vd. (1996) kardeşi olan çocukların saldırgan davranışlar sergilemeyip, akranlarıyla daha olumlu davranışlar sergilediklerini ortaya çıkarmışlardır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerisine etkisi incelenmiş; demokratik anne ve baba tutumu gösteren ailelerin çocuklarının sosyal becerilerine pozitif, otoriter anne baba tutumunun ise çocukların sosyal becerilerine negatif yönde etki ettiği bulunmuştur. İzin verici baba tutumu da otoriter baba tutumu gibi sosyal beceri üzerinde olumsuz etki ettiği bulunmuştur. Farklı yerleşim yerlerinde bulunan çocuklarda demokratik anne tutumunun sosyal becerilere etkisi aynı yönde olup, okul öncesi çocukların sosyal becerisine pozitif yönde etki ettiği görülmektedir.

Okul öncesi çocukların sosyal becerileri araştırılırken çocukların cinsiyeti, çocukların yaşı, anne-babanın eğitim durumu, anne- babanın yaşı, anne-babanın mesleği, kardeş sayısı değişkenlerinin sosyal becerilerine etkisi olup olmadığı, etkisi var ise nasıl etkilediği de araştırılmak istenmiştir. Araştırmanın sonucunda kent merkezinde bulunan okul öncesi çocukların sosyal becerilerinde cinsiyet, anne eğitim durumu ve kardeş sayısının anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir. Kent merkezinde kız öğrencilerin sosyal becerileri erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Üniversite mezunu annelerin çocuklarının sosyal beceri puanı ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocuklarının sosyal beceri puanından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kardeş sayısında gruplar arasında anlamlılık bulunamamıştır. Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile anne –baba yaşı, anne- baba mesleği, baba eğitim düzeyi, çocukların yaşı arasında bir fark bulunmamıştır.

Köy merkezinde bulunan okul öncesi çocukların sosyal becerilerine; anne baba eğitim durumu, çocukları yaşı, cinsiyeti, anne baba yaşı, anne baba meslek durumu, kardeş sayısı anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında ilgili kişi ve kurumlara bazı öneriler sunulmuştur.

1. Araştırma sonucunda okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerileri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bu nedenle anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenebileceği çalışmalar yapılabilir.
2. Erkek çocukların kız çocuklarından daha düşük düzeyde sosyal beceriye sahip oldukları sonucu dikkate alınarak okul öncesi eğitim kurumlarında cinsiyet özelliklerine uygun nitelikte sosyal beceri etkinlikleri planlanabilir.
3. Annelerin eğitim düzeyleri attıkça çocukların sosyal becerileri olumlu yönde ilerlediği sonucu dikkate alınarak ailelerin yaşam boyu eğitimde kalmaları sağlanmalı, yaygın ve örgün eğitime teşvik edilmeli.
4. Çocukların sosyal becerilerini desteklemek için yazılı basın (kitap, gazete, dergi, broşür vb), görsel ve işitsel basın (radyo, televizyon, internet) kullanılarak hazırlanacak yayım ve yayınlarla sosyal beceri konusunda anne-babalar bilgilendirilebilir.
5. Çocuklarla iletişim, çocuk bakımı, sosyal beceri gelişimi vb konularda toplumu bilinçlendirmeye yönelik seminer, konferans gibi etkinlikler desteklenebilir. Sivil toplum kuruluşları bu konuda etkinlikler düzenleyebilir.
6. Anne babaların, psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri, aile danışma merkezleri, ana baba okulları gibi aileyi yönlendirebilecek kurumlardan destek almaları sağlanabilir.
7. Okul öncesi dönemden başlanarak okul dönemi boyunca çocuklara stresle baş etme, akran baskısı ile başa çıkma, kendini ifade edebilme, kızgınlık davranışlarını kontrol edebilme, kendine bir amaç oluşturma, aldığı bir görevi tamamlama becerilerini kazandırılması amaçlanmalıdır. Bu konuda evde anne ve babalar çocuklarını desteklemelidir.

8. Araştırma kapsamına sadece Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda eğitim gören çocuklar alınmıştır. Özel okullarda eğitim gören çocuklarında araştırmaya dâhil edilebileceği çalışmalar yapılabilir
9. Okullarda özellikle okul öncesi öğretmenleri, çocukların aileleriyle işbirliği yaparak olumsuz davranışların düzeltilmesine yönelik çalışmalar yapabilirler. Bunun için de okul öncesi öğretmenlerine yönelik sosyal beceri eğitimi verilebilir.
10. Bu araştırma Konya ilinden seçilen örneklem ile çalışılmıştır. Elde edilen bilginin genellenmesi için Türkiye'nin farklı illerinden farklı yerleşim yerlerinden örneklem seçilerek geniş çaplı bir çalışma yapılabilir.
11. Bu çalışmada demokratik, otoriter ve izin verici anne baba tutumu incelenmiştir. Daha sonraki çalışmalarda bu tutumların yanı sıra farklı tutumlarda ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Acun, K.N, Bora-İvrendi A. ve Adak, A.(2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19.

Ahmetoğlu, E. (2009). Sosyal gelişim. *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi* (Ed:Fazlıoğlu,Y). İstanbul: Kriter Yayınları.

Akın, Y. (2002). *Altı Yaş grubu Çocuklarında Başkasının Bakış Açısını alma yetisi Üzerinde Eğitici Drama Programının ve Aile Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akman, Berrin ve Gülay H. (2004). Korunmaya muhtaç 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi I. Uluslar arası Okulöncesi Eğitimi Kongresi*. II.Cilt.78-93,İstanbul: Yapa Yayınları.

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ.(2000). *Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler*. <http://www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/145/alisinanoğlu.htm-33k>.

Anonim. (1991). *Türkiye’de anne ve çocukların durum analizi*. T.C. Hükümet Unicef İş Birliği Programı, Ankara.www.turkis.org.tr/source.cms.docs/turkis.org.tr.ce

Arı, R. (2005). *Çocuk Ve Ergende Sosyal Ve Ahlaki Gelişim* (1. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma Ve Geliştirme Vakfı Yayınları.

Arı, R. ve Seçer, Z. (2004). Farklı Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451-463.

Arslan,Ü. (2009). Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Becerilerinin

Kazandırılması. G.Haktanır (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara:AnıYayıncılık.

Atay, M. (2005). *Çocukluk Döneminde Gelişim*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Atay, M. ve Şahin, S. (2004). Erken Çocukluk Dönemi (3-6 Yaş) Gelişim. (Editör:A. Ataman). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Atılğan, G. (2001). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Ve Etmeyen İlköğretim I. Kademe Ve I. Devre Öğrencilerinin Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Atlı, C. (2006) *Okulöncesi Eğitimi Alan 6 Yas Çocuklarının Sosyal İlişkileri Anlamlandırmasının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Avcı, H. (2004). *Gelişimde 0-3 yaş "Yaşama Merhaba"*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Avcıoğlu, H.(2001). *İşitme Engelli Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yaklaşımı ile Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara.

Avcıoğlu, H.(2003).Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı*. Kuşadası, Türkiye

Avcıoğlu, H. (2004). Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı. 1. Kitap*, İstanbul: Yapa Yayınları.

Avcıoğlu, H.(2007). Sosyal becerileri değerlendirme Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 Yaş), *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2).

Bacanlı, H. (1999a). *Sosyal Beceri Eğitimi. İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel yayıncılık.

Balat, G.U. şimşek, Z. ve Akman, B. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirilmesi Açısından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 275.

Başal, H.A. (1998). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Bursa: Uludağ Üniversitesi

Baykan, S.ve Turla, A.(1994). *Okul Öncesi Eğitimde İlke ve Yöntemler*, Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları.

Baumrind, D. (1966). "Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior". *Child Development*, (37), 887-907.

Baurmrind, D. (1967). "Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior". *Genetic Psychology Monographs*, (75), 43-88.

Bayhan, S.P. Artan. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa yayınları.

Belsky, J (1981). Early human experience: A family perspective. *Developmental Psychology*, (17), 3-23.

Bennett, W.J.C., Efinn Jr., John T.E. ve Cribb Jr. (1999). *The Educated Child, A Parent's Guide From Prescholl Through Eighth Grade*, USA: The Free Pres.

Bernstein, G.S. (1982) *Research Issues In Training Interpersonal Skills For Mentally Retarded. Education and Training Of The Mentally Retarded*, February.

Bilal, G. (1984). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkisi*. Doktora tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bülbül Ece, N. (2008). *4 yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

Büyüköztürk, S. (2003). *Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık,

Bornstein, M. H. and Zlotnik, D. (2009). "Parenting Styles and Their Effects". In J. B. Benson and M.M. Haith (Eds.), *Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood*, (pp. 280-292). UK: Elsevier.

Can, G. (2004). *Çocuk Gelişimi Kuramları*. (Editör:E.Ceyhan). *Ünite 4 Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, AOF Yayınları.

Can, G.(2011).Gelişimin Doğası. (Editör: Esra Ceyhan). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim I*.Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayını, 1-24.

Cartledge, G. ve Milburn, J.F. (1992). *Teaching Social Skills to Children*. Pergamon Pres 51. New York, USA.

Cerrahoğlu, S. (2002). *Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Öz Kavramı düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimi Bilimleri A.B.D,Samsun.

Cessna, C.B. (2000). *Social Skill Rating System, Parent and Teacher Versions: Preschool Children With and Without Handicaps*. *Ph. D Thesis. ABD: Arizona State University*.

Chae, J. and Lee, K. (2011). Impacts of korean fathers' attachment and parenting behavior on their children's social competence. 39(5).

Çağdaş, A.(2000) “Okulöncesi Eğitimde Sosyal Gelişimi Ölçmede Gözlem Formları”, *Selçuk Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı*, İstanbul. YA-PA Yayınları.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2005). *Anne-Baba Eğitimi* (1.Basım). Konya: Eğitim Kitapevi.

Çakıl, N. (1998). *Grupla Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çakmaklı, K. (2007). *Çocuk ve Gençte Sosyal Gelişim* (4. Baskı). İstanbul: Yağmur Yayınları.

Çetin F. Bilbay A. A., Kaymak D.A (2003). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler*, İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Darling, N. and. Steinberg, L. 1993.Parenting style as context. *Psychological Bulletin*, 113.

Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocuklarının sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Dermez, H.(2008). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Dicle, A. N.(2006). *Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin duygusal zeka düzeyleri ve bazı kişisel özelliklerine göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Dinç, B. (2002). *Okul Öncesi Eğitimin 4–5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Eskişehir.

Dinçer, D. (1993). *“Anaokuluna Devam Eden Beş Yaş Grubu Çocukların Anne-Baba Tutumları ile Yaratıcı Düşünceleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dinçer, C. ve Güneysu, S.(1995) “Okulöncesi Donemde Problem Çözme”, *Yasadıkça Eğitim Dergisi*, s.(41), İstanbul, Kültür Koleji Yayınları.

Dönmezer, İ. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. İzmir: E.Ü. Basımevi.

Dursun, A.(2010).*Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İzmir.

Dunn, J.F.,(1983). Sibling relationships in early childhood. *Child Development*, 54(1).

Durualp, E. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Efe, K. (2005). *Okul Öncesi Eğitim Çağında Çocuğu Olan Ailelerin Denetim Odağı Türü ve Çocuklarının Sosyal Davranışlarını Denetlemeleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ekinci Vural, D. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitiminin Çocuklarda Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı, İzmir.

Eksi, A. (1990). *Çocuk ve Genç Ana Babalar*. Ankara: Bilgi yayınevi.

Erbay, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim, Denizli.

Erdinç, S.(2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel Ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim, Ankara

Erdoğan, M.Y (2008). Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(23). www.esosder.org.

Eser, V. (2007). 15-49 yaş grubu evli kadınlarda yaşam kalitesi. *Aile ve Toplum, Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (11);

Flanagan, D. P. (1994). The Effectiveness Of A Social Skills Intervention With Minority Kindergarden Students.

Freedmann J.L., Sears D.O., Carlsmith J.M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. (Çev.A. Dönmez). Ankara: İmge Yayınevi.

Foster, S. L., Ritchey, W. L. (1979). *Issues in The Assessment of Social Competence in Children Journal of Applied Behavior Analysis*. Winter; 12(4).

Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (1998). *Çocuk Ve Ergen Gelişimi*, (Çev:Bekir Onur). Ankara: İmge Kitapevi.

Garbarino, J. (1999). *Lost Boys: Why Our Sons Turn Violent and How We Can Save Them*, New York: Anchor books.

Gresham, F.M. ve Elliott, S.N. (1987). The Relationship Between adaptive Behavior and Social Skills: Issues in Defination And Assesment. *TheJournal Of Special Education*, 21 (1).

Gresham, F.M. ve Elliott, S.N. (1990). *Social Skills Rating System Manual*.Circle Pines, MN: American Guidance Service

Gresham, F. M. and Stuart, D. (1992). Stability of sociometric asseesment. Implicationsfor uses as selection and outcome measures in social skill training. *Journal of School Psychology*, 30.

Grusec, J.E. (2002). Parental Socialization and Children's Acquisition of Values. M.H. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting :Practical Issues in Parenting*. New Jersey. Lawrence erlbaum associates.

Geçtan, E. (2008). *Psikanaliz ve Sonrası* (13. Basım). Ankara: Hür Yayınları.

Genç, S. Z. (2005). İlköğretim birinci. Kademedeki okul aile iş birliği ile ilgili öğretmen ve görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2).

Goldstein, A. P., Sprafkin, R. P., Gershaw, N. J., & Klein, P.(1980).Skill-streaming the Adolescent (A structured learning approach to teaching prosocial skills). Champaign, IL

Gülay, H.(2009).Okul öncesi dönemde akran ilişkileri, Balıkesir Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22).

Gülay H ve Akman B.(2009). *Okulöncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Günelp, A.(2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.

Güngör, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme. Toplumsal ve Duygusal Gelişim*. Ankara:Anı Yayıncılık.

Günindi, N. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri İle Anne-Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Günindi, Y. (2010). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocuklarının sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Hestead, Ankara.

Gürkan, T. (2000). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*. 1. Eskişehir: AÖF Yayınları.

Gürşimşek, I.,Girgin,G.,Harmanlı, Z. ve Ekinci,D. (2004). Annenin Ruhsal Belirtileri Göre 5-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Okulöncesi Eğitimi Kongresi*. Kongre Kitabı,3.

Hale, R. (2008). *Baumrind Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory*. Doctoral Dissertation, Pace University.

Hall, E., Lamb, M. and Perlmutter, M. (1996). *Child psychology today*. Journal of paediatrics. Random House Press. New York, USA.

Harkness, S. ve Super, C. M. (1996). Introduction. S. Harkness ve C. M. Super, (Ed.), *Parents' cultural belief systems: Their origins, expressions, and consequences*. New York: The Guilford Press.

Hansa Bilek, M.(2011).*Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev İle Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Edirne.

Holland, M. L; Merrell, K. W. (1998). Social-Emotional Characteristics of Preschool-Aged Children Referred For Child Find Screening And Assesment: A Comparative Study. *Research in Developmental Disabilities*. 19 (2),

Jalango M.R. (2006). Social Skills and Children. *Early Childhood Education Journal*,v20 n7. Erişim: 10.12.2009

<http://teacher.scholastic.com/professional/teachtech/greatsassment.htm>.

Jamyang, K. (2004). Social competence in preschoolers. An evaluation of the psychometric properties of the preschool Social Skills Rating System (SSRS). Pace University, Ph. D. (Unpublished).USA.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan Ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yay.

Kağıtçıbaşı, Ç. Sunar, D. ve Bekman, S. (2001). Long-term effects of early intervention: Turkish low-income mothers and children. *Applied Developmental Psychology*, (22).

Kapçı, E.G. ve Erdinç, S. (2009). *Anne-Baba Tutum Ölçeğinin 3-13 Yaş Aralığında Çocuğu Bulunan Annelerde Değerlendirilmesi*. 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözel bildiri olarak sunulması kabul edilmiştir.

Karakuş, T. F.(2006). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Karasar, N. (2005) . *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Katz, L.ve McClellan, D. E.(1997). *Fostering children's social competence: The teacher's role*, National Association for Education of Young Children, USA.

Kaya, A. (2010). *İlköğretim Öğrencilerinden Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.İstanbul.

Keleş, R (2008). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Yayınları.

Kırkıncıoğlu, M. (2003).*Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları,

Koçak, N. Ve Tepeli, K. (2004). 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler Ve İşbirliği Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı*. (2006) Cilt:2. 9-13.

Koçak, N. ve Tepeli, K. (2006). Dört-Beş Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler Ve İşbirliği Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi*, Cilt II (9-21). Ya-Pa Yayıncılık İstanbul.

Korkmazlar, Ü. (1980). “Relationship between Parental Child-Rearing Attitudes and Cognitive Styles Of 5 To 6 Year old Turkish Preschoolers”, Boğaziçi Üniversitesi,İstanbul.

Köklü, N., Büyüköztürk Ş. ve Bökeoğlu, Ö.Ç. (2006). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Kumru, A., Yağmurlu, B. ve Sayıl, M. (2010). Annenin Çocuk Yetiştirme Davranışı, Çocuğun Kendilik Algısı Ve Duygu Düzenleme Becerisi Arasındaki Doğrudan Ve Dolaylı İlişkiler: Büyük Ve Küçük Şehir Karşılaştırma Çalışması. *16. Ulusal Psikoloji Kongresi (TPK)*, Mersin, Türkiye.

Kuzgun, Y. (1987). Sosyo-Ekonomik Düzey Ve Psikolojik İhtiyaçlar. Ankara Üniversitesi. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2).

Kuzgun, Y. (1972). “*Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara H.Ü. Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi.

Kwon, J.Y. (2007). The Relationship Between Parenting Stres, Parental Intellegence and Child Behavior Problems in a Study of Korean Preschool Mothers. *Early Childhood Development and Care*, 177 (5),

Maccoby, E. E. and Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent- Child Interaction, In Mussen, P. H. (Ed.) E. Mavis (Vol Ed.). *Handbook of child psychology*, (pp. 250- 290). New York: John Wiley and Sons.

Mcclelland, M.; Morrison, F.J. (2002). The Emergence Of Learning- Related Social Skills in Preschool Children. *Early Childhood Research Quarterly*. Elsvier.

Merrell, K.W. (2003) *Preschool and Kindergarten Behavior Scales*. (2.Edition). Examiner’s Manual. Pro-Ed.An International Publisher.

Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Okul Öncesi Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim*

Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Kitabı, (Editör: T.Gürkan ve G.Haktanır.).
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Model, S. (1981). Houswork by husband. determinants and implications. *Journal of Family Issues*, 2(2).

Montessori, M.(1995). *Çocuk Eğitimi*. (Çeviren: Yücel, G.) İstanbul: Özgür Yayınları.

Navaro, L. (1987). “Çağdaş Anne/Baba Eğitimi Neleri Kapsayabilir?”, *Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Antalya.

_____. (1999). *Gerçekten Beni Duyuyor musun?* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Neslitürk, S.(2013). *Anne Değerler Eğitimi Programının 5–6 Yaş Çocuklarını Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ogelman, G. H. (2008). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Konumlarının Aile Değişkenlerine Bağlı Olarak İncelenmesi*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2(2); 213-230.

Oğuzkan, F. (1983). *Çocuklarda Problem Çözme Becerileri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Oğuzkan, S. ve Oral, G. (1997). *Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Oktay, A. (1993). Okul Ortamı ve Veli-Öğretmen İlişkisinin Okul Başarısına Etkisi. *Yaşadıkça Eğitim Sayı 30 Kültür Koleji Yayınları*.

Okday, A. (1999) . *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, İstanbul. Epsilon Yayınları.

Okday, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Olçay, O. (2008). *Bazı Kişisel ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Olson, A. E. 1982. *Düofocal family structure and an alternative model of husband-wife relationships*. In (Ed: Kağıtçıbaşı, Ç.). *Sex roles, family and community in Turkey*. Indiana University Turkish Studies.

Onur, E. P. (1981). “*Self-Esteem In Children and It’s Antecedents*”. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.

OSBEP (2012). *Okulöncesi Sosyal Beceri Projesi Eğitimcilerin Eğitimi Kitabı*
Ankara: Fikriala Görsel İletişim Hizmetleri

Öğretir, A. D. (1999). “*Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , Ankara.

Ömeroğlu, F. (1996). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annenin Rolü Ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları (Anne Tutumlarının Demografik Bilgilere Göre Farklılaşım Farlılaşmadığına İlişkin Bir Araştırma)*. Doktora tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Önder, A. (2004) *Ailede iletişim*, Morpa Kültür Yayınları: İstanbul.

Örgün, S. (2000). *Anne Baba Tutumları İle 8.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları Ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özben, Ş.ve Argun, Y. (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14.

Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışların Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 493- 517.

Özcan, H. (1996). *İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları Ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özguven . E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Erdem yayınları.

Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge Ve Şehir Merkezinde Yaşayan Beş-Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, (basılmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Poyraz, M. (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tez (basılmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Riggio, R.E. (1986). Assessment of Basic Social Skills. *Journal of Personality AnSocial Psychology*, 51(3),649-660.

Robinson, C., Mandelco, B., Olsen, S. F. and Hart, C. H. (2001). The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSQD). In B. F. Perlmutter, J. Touliatos

(Eds.).*Handbook of family measurement techniques: Vol. 3. instruments & index*, Thousand Oaks.

Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sargent, L.R. (1991). *Social Skills for School and Community. Systematic Instruction for Children and Youth with Cognitive Delay*. Washington,D.C: *The Division an Mental Retardation of The Council for Exceptional Children*.

Sayıl, M. (2007). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları*. A. Soykan Aysev ve Y.İşık Taner (Ed.). *Eric Ericson: Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Kimlik Gelişimi*. İstanbul: Asimetrik Paralel Yayınları.

Selçuk, Z. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Sencer, Y.(1979). *Türkiye' de Kentleşme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Senemoğlu, N. (2004). *İlk Çocukluk Döneminde Gelişim*. (Editör:E.Ceyhan). *Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AOF Yayınları.

Senemoğlu, N.(2009). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem akademi.

Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı Ve Aile Fonksiyonları İle İlişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.İstanbul.

Seven, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma*

Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sevinç, M. (2004). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sucuoğlu, B., Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (1), 41-57

Şahin, E. (2005). *Okul Öncesi Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, F. (1998). *Okul Öncesi Eğitimde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık

Şahin, H., Kaya, A. Edt. (2004). *Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, R. (2006). *The Effect Of Parent Education on Third Grade Children's Social Skills*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şen. S.(2007) “Okulöncesi Dönem Çocuklarının Temel Özellikleri ve Gereksinimler”, *Okulöncesi Eğitime Giriş*, (Edt: Gelengül Haktanır), Anı Yayıncılık: Ankara.

Şendil,G. (2003). *Çocuk, Ergen ve Anne Baba*. İstanbul: Çantay Yayınları

Şendoğdu, M.C. (2000). *Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları*

*Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tuğrul, B. (1994). Farklı Etkinlik Programlarının Çocukların Ruhsal Uyum Davranışları, Arkadaş Grubundaki Kabul Düzeyleri ve Oyun Davranışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *10. Ya-Pa Okul Öncesi Yaygınlaştırma Semineri.* İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Turan, Z. (2004). Ailede Ruh Sağlığı. Y. Uzuner (Ed.), Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Turaşlı Kuru, N. (2010). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. G.Haktanır (Ed.).*Okul Öncesi Eğitime Giriş.* İstanbul: Anı Yayıncılık.

Turner, P.H and Haris, M.B (1984). Parental Attitudes and Preschool Childrens Social Competence, *The Journal of Genetic Psychology*,(144),

Tüy Poyraz S. (1999). *3–6 Yaş Arasındaki İşitme Engelli ve İşiten Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Yönünden Karşılaştırılmaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ural, M. (1986). *Ülkemizde Okul Öncesi Eğitimin Yeri ve Önemi.* İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Utay, J. ve Utay, C.(2005). Improving Social Skills: A Training Presentation To Parents. *Education* Vol.126 No.2.Winter. 251–258.

Uysal, M. (1996). *Anaokuluna Giden 5-6 Yas Grubu Çocuklarda Yaratıcı Drama Çalışmalarının Sosyal Gelişim Alanına Etkisinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uzamaz, F. (2000). Ergenlerde Sosyal Beceriler Ve Değerlendirme Yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:6, s:6.

Vaughn, B. E., J. H. Block and J. Block.(1988). *Parental agreement on Child Rearing During Early Childhood and the Psychological Characteristics of Adolescents* .

Vural,D.(2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal Ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,İzmir.

Yaşar, Ş. (2008). Okul Öncesi Eğitimde Temel Alışkanlıklar ve Sosyal Davranışların Kazanılması. Ş.Yaşar (Ed.). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, H. (1995a). “ *Yaygın Anne-baba Tutumları*”. *Ana-Baba Okulu* (Besinci basım), İstanbul: Remzi Kitapevi.

_____. (1996). *Çocuk ve Suç* (8.baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H.(1998). *Çocuk Psikolojisi* (15.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H.(2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2005) *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, İstanbul. Remzi Kitapevi:

Yavuzer, H. (2006). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H.(2008). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yurduşen, S.A. (2004). *Annelerin Çocuklarına Yönelik Yetiştirme Tutumları'nın Okul Öncesi Çağdaki Çocuklarının İçerik Yönelik ve Dışa Yönelik Davranış Problemlerine Etkisi: Annenin Psikolojik Uyumunun Oynadığı Aracı Rol*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Ankara.

Wechselberg, K. ve Puyn, U. (1993). *Anne ve Çocuk*. (E.Kınalıbay Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Zembat, R. ve Unutkan, Ö.P. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Ya-Pa Pazarlama San. Tic. A.Ş.

EK 1.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU**ŞUBE-SINIF:**.....**CİNSİYET:**.....**YAŞ (Gün/ Ay/ Yıl):**.....**OKUL ADI:**.....**FORMUN DOLDURULDUĞU TARİH:**.....**ANNE EĞİTİM DURUMU:**

Okur Yazar Değil.....

Okur Yazar.....

İlkokul Mezunu.....

Ortaokul Mezunu.....

Lise Mezunu.....

Üniversite Mezunu.....

ANNENİN YAŞI

20-30.....

31-40.....

41 ve üstü.....

ANNENİN MESLEĞİ

Ev Hanımı.....

Memur.....

İşçi.....

Serbest Meslek.....

KARDEŞ SAYISI

Kardeşi yok

1 kardeşi var

2 kardeşi var

3 kardeşi var

BABA EĞİTİM DURUMU:

Okur Yazar Değil.....

Okur Yazar.....

İlkokul Mezunu.....

Ortaokul Mezunu.....

Lise Mezunu.....

Üniversite Mezunu.....

BABANIN YAŞI

20-30.....

31-40.....

41 ve üstü.....

BABANIN MESLEĞİ

Çalışmıyor.....

Memur.....

İşçi.....

Serbest Meslek.....

Emekli.....

KARDEŞ CİNSİYETİ

Kız kardeşi var.....

Erkek kardeşi var.....

hem kız hem erkek kardeşi

4 ve 4 ten fazla kardeşi var.....

EK 2

ANNE-BABALIK STİLLERİ VE BOYUTLARI ÖLÇEĞİ**(ÇOCUK İLİŞKİLERİ ANKETİ)**

DİKKAT: Aşağıdaki ifadelerde belirtilen davranışları ne kadar sıklıkla çocuğunuza gösterdiğinizi ilgili rakamı işaretleyerek belirtiniz.

DAVRANIŞI GÖSTERME SIKLIĞI

1 = Hiçbir zaman 2 = Seyrek 3 = Yarı yarıya 4 = Çok sık 5 = Her zaman

	<u>Hiçbir zaman</u>	<u>Seyrek</u>	<u>Yarı yarıya</u>	<u>Çok sık</u>	<u>Her zaman</u>
1. Çocuğumun duygu ve ihtiyaçlarına duyarlıyım.	1	2	3	4	5
2. Çocuğumu disipline sokmak için fiziksel cezalandırmayı kullanırım.	1	2	3	4	5
3. Çocuğumdan bir şey yapmasını istemeden önce O'nun isteklerini dikkate alırım.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum için "söz dinlemek zorunda olduğunu" sorduğunda 'çünkü ben öyle diyorum' veya 'çünkü ben senin annenim ve böyle davranmanı istiyorum' derim.	1	2	3	4	5
5. Çocuğumun iyi ve kötü davranışları hakkında ne hissettiğimi O'na açıklarım.	1	2	3	4	5
6. Çocuğum itaat etmediğinde O'na bir şaplak atarım.	1	2	3	4	5
7. Çocuğumu sorunları hakkında konuşmaya teşvik ederim.	1	2	3	4	5
8. Çocuğumu disipline sokmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5
9. Çocuğum benimle aynı görüşü paylaşmadığında bile kendisini rahatça	1	2	3	4	5

ifade etmesine teşvik ederim.					
10. Çocuğuma çok az bir açıklama yapıp, O'na tanıdığım ayrıcalıkları kaldırarak, çocuğumu cezalandırırım.	1	2	3	4	5
11. Kuralların nedenlerini vurgularım.	1	2	3	4	5
12. Çocuğum üzgün olduğunda O'nu rahatlatır ve anlayışlı davranırım.	1	2	3	4	5
13. Çocuğum yanlış davranışlarda bulunduğu O'na bağırıp çağırırım.	1	2	3	4	5
14. Çocuğum iyi davrandığında O'nu överim.	1	2	3	4	5
15. Çocuğum herhangi bir şeye isyan ettiğinde, pes ederim.	1	2	3	4	5
16. Çocuğuma karşı öfkeden patlarım.	1	2	3	4	5
17. Çocuğumu gerçekten cezalandırmak yerine, O'nu cezalandırmakla tehdit ederim.	1	2	3	4	5
18. Aile için plan yaparken çocuğumun tercihlerini dikkate alırım.	1	2	3	4	5
19. İtaat etmediğinde çocuğumu tutup sarsarım.	1	2	3	4	5
20. Çocuğumu cezalandıracağımı söylerim ama aslında cezalandırmam.	1	2	3	4	5
21. Görüşlerini ifade etmesine teşvik ederek, çocuğuma saygı gösteririm.	1	2	3	4	5
22. Çocuğumun, aile kurallarına katkıda bulunmasına olanak sağlarım.	1	2	3	4	5
23. Çocuğumun gelişmesi için O'nu	1	2	3	4	5

azarlar ve eleştiririm.					
24. Çocuğumu şımartırım.	1	2	3	4	5
25. Kurallara neden uyulması gerektiğini çocuğuma anlatırım.	1	2	3	4	5
26. Hiçbir gerekçe göstermeden ya da çok az gerekçe göstererek, ceza olarak çocuğumu tehdit ederim.	1	2	3	4	5
27. Çocuğumla birlikte sıcak ve samimi vakit geçiririm.	1	2	3	4	5
28. Hiç açıklama yapmadan ya da çok az bir açıklama yapıp, çocuğumu bir yerde tek başına bırakarak cezalandırırım.	1	2	3	4	5
29. Çocuğumu, yaptıklarının sonuçları hakkında konuşmaya teşvik ederek, davranışlarının etkisini anlamasına yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
30. Çocuğumun davranışları beklentilerime uymadığında, O'nu azarlar ya da eleştiririm.	1	2	3	4	5
31. Çocuğuma, davranışlarının sonuçlarını açıklarım.	1	2	3	4	5
32. Çocuğum yanlış davrandığında tokat atarım.					

EK 3

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (x) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	HER ZAMAN YAPAR	ÇOK SIK YAPAR	GENELLİK LE YAPAR	ÇOK AZ YAPAR	HİÇBİR ZAMAN YAPMAZ
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır.					
2. Hata yaptığında özür diler.					
3. Grup üyelerinden izin alarak gruba katılır.					
4. Başkaları kendisinden yardım istediğinde yardım eder.					
5. Arkadaşlarına gönüllü olarak yardım eder.					
6. Başkalarını oyun oynamaya davet eder.					
7. Gönüllü olarak öğretmeni ya da öğretmenlerine yardım eder.					
8. Bir gruba kolayca katılır.					
9. Başkalarıyla kolayca arkadaşlık kurar.					
10. Anlamadığı kurallar olduğunda bunları sorar.					
11. Arkadaşlarına iltifatta bulunur.					
12. Kendi kendisine iltifatta bulunur.					
13. Başkalarıyla karşılaştığında (sözlü ya da başıyla) selam verir.					

Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Ve Değişiklere Uyum Sağlama Becerileri(KDKEDYSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır.					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder.					
3. Sürekli olmayan değişikliklere kolayca uyum gösterir.					
4. Sürekli değişikliklere tepki gösterir.					
5. Kızgınlığının başladığını fark eder.					
6. Olumlu değişiklikleri kolayca kabul eder.					
7. Olumsuz değişiklikleri kolayca kabul eder.					
8. Arkadaşlarının kızgınlığını kontrol etmeye çalışır.					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB)					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der.					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der.					
3. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde karşı koyar.					
4. Akran baskısına rağmen kendi düşüncelerini uygun şekilde savunur.					
5. Bağımsız olarak karar alır.					
6. Arkadaşlarının mantıklı olmayan düşüncelerini					

uygun şekilde reddeder.					
7. Oynadığı bir oyunda üstlendiği rollerini akran baskısına rağmen yerine getirir.					
8. Akran baskısını görmezlikten gelir.					
9. Başkalarıyla arasında olan anlaşmazlığı idare eder.					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır.					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder.					
3. Başkalarından aldığı eşyayı geri getirir.					
4. Sınıfta sessizce öğretmenini bekler.					
5. Arkadaşlarının mantıklı düşüncelerini kabul eder.					
6. Sırasını bekler.					
7. Başkalarının duygularına saygı gösterir.					
8. Farklı düşüncelerin olduğu durumlarda arkadaşlarıyla uzlaşır.					
9. Kendisine yapılan olumsuz eleştirileri kabul eder.					
10. Kendinden istenilenleri olumlu bir şekilde reddeder.					
Sözel Açıklama Becerileri(SAB)	HER ZAMAN YAPAR	ÇOK SIK YAPAR	GENELLİK LE YAPAR	ÇOK AZ YAPAR	HİÇBİR ZAMAN YAPMAZ
1. Başkalarına kendini tanıtır.					
2. Başkalarına					

arkadaşlarını tanıtır.					
3. Akran övgüleriyle karşılaştığında bu durumu açıklar.					
4. Başkalarınca anlaşılmayan davranışlar sergilendiğinde bunları açıklar.					
5. Güçlü ve zayıf yanlarını tanımlar.					
6. Başkalarınca verilen yönergeleri anlamadığında bunu ifade eder.					
7. Başkalarına sözel olarak çeşitli görevleri dağıtır.					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder.					
3. Kurallara uyduğunda ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
4. Kurallara uymadığında ortaya çıkabilecek sonuçları kabul eder.					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinler.					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif şekilde dinler.					
3. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri yerine getirmeye çalışır.					
4. Başkalarının konuşmalarından duyduklarını açıklar.					

5. Başkaları konuşurken konuşan kişiyle göz ilişkisi kurar.					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur.					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur.					
3. Oluşturduğu amaç ya da amaçları başarmak için çaba gösterir.					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır.					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir.					
3. Üstlendiği görev ya da görevleri yerine getirir.					

ÖZGEÇMİŞ**Adı Soyadı:** DUDUGÜL TEMEL**Doğum Yeri:** KONYA**Doğum Tarihi:** 17.05.1989**Medeni Hali:** EVLİ**Yabancı Dili:** İNGİLİZCE**Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)****İlköğretim:** MEHMET NURİ KÜÇÜKKÖYLÜ İLKÖĞRETİM OKULU (1996-2003)**Lise:** CUMHURİYET YDA LİSESİ (2003-2007)**Lisans :** SELÇUK ÜNİVERSİTESİ, MESLEKİ EĞİTİM FAKÜLTESİ, OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ (2008-2012)**İş deneyimi:** MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİ